

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Кафедра методики викладання іноземних мов й інформаційно-
комунікаційних технологій**

**Кваліфікаційна робота магістра з методики навчання іноземної мови:
«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОНОЛОГУ –
ПЕРЕКОНАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КОЛАЖІВ»**

Допущена до захисту
« ____ » листопада 2020 року

Студентки групи СОа 55-19
факультету германської філології
освітньо-професійної програми
«Англійська мова і друга
західноєвропейська мова,
зарубіжна література, методика
навчання іноземних мов і культур
у вищих навчальних закладах»
за спеціальністю 014 Середня освіта
Малиш Аліни Віталіївни

Завідувач кафедри
методики викладання іноземних мов
й інформаційно-комунікаційних
технологій

_____ *Черниш В. В.*

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук,
професор Ніколаєва С. Ю.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КОЛАЖІВ.....	8
1.1. Цілі та зміст формування англomовної компетентності в монологічному мовленні у майбутніх учителів.....	8
1.2. Загальна характеристика англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання	15
1.3. Колаж як засіб навчання англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання	24
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОНОЛОГУ-ПЕРЕКОНАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КОЛАЖІВ	35
2.1. Етапи навчання англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання.....	35
2.2. Підсистема вправ і завдань для навчання англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу.....	45
2.3. Модель організації освітнього процесу з навчання англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу студентів другого курсу	50
Висновки до розділу 2	56
РОЗДІЛ 3. ПРОБНЕ НАВЧАННЯ З ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОНОЛОГУ-ПЕРЕКОНАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КОЛАЖІВ	58
3.1. Організація пробного навчання.....	58
3.2. Хід та інтерпретація результатів пробного навчання	59

3.3. Методичні рекомендації щодо навчання англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання студентів другого курсу.....	70
Висновки до розділу 3	72
ВИСНОВКИ.....	74
РЕЗЮМЕ	77
SUMMARY	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	79

ВСТУП

У сучасних умовах, коли активно розвивається співпраця України з іншими державами, підготовка фахівця з іноземної мови передбачає формування цілого спектру компетенцій, в тому числі й комунікативної компетенції, що закладено в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Національній доктрині розвитку освіти, Болонській декларації «Про європейський простір вищої освіти», рекомендаціях ЮНЕСКО.

Зі зростанням зацікавленості проблемою розвитку англomовної комунікативної компетентності студентів-філологів у сучасних працях вчених значне місце відводиться: вивченню підготовки майбутніх вчителів у вищому навчальному закладі (Г. Мешко [35]), сутності мовної комунікації (Г. Яцюк [55]), методиці навчання іншомовної мовленнєвої діяльності (О. Тарнопольський [50]).

Проблеми національно-культурної специфіки спілкування, оволодіння іноземною мовою як феноменом національної культури, формування внутрішнього світу комунікантів, мотивації комунікативної діяльності, а також засвоєння лінгвосоціокультурного досвіду розглядають у своїх працях такі вчені, як О. Акмалдінова [1], Н. Голтвяниця [19] та ін. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі, на сьогодні немає комплексного дослідження впливу умов на процес формування англomовної комунікативної компетентності студентів-філологів на основі використання методу колажування.

За останні роки в викладанні іноземних мов відбулося значне оновлення методичних підходів і засобів навчання, які дозволяють студентів проявити свою індивідуальність і активність, сприяють його самовираженню. В межах

комунікативного навчання англійської мови як іноземної основне значення приділяється розвитку в учнів мовномисленнєвої діяльності, здатності міркування, висловлення свого ставлення до будь-якої проблеми. Дедалі більшого поширення набувають методичні прийоми і засоби навчання, спрямовані на організацію спілкування студентів один з одним і з викладачем у навчальному процесі.

Відповідно до Типової програми англійської мови (2004), формування комунікативної компетентності є першочерговим завданням, що передбачає володіння іноземною мовою на рівні B2.2.-C1.1. Разом з тим, спостереження свідчать про недостатню сформованість комунікативної (в тому числі й монологічної) у студентів II курсу. Також, студенти жодного разу не використовували методику колажування на заняттях з англійської мови.

Одним із дієвих інструментів візуалізації ідей і думок, що породжують іншомовне мовлення студентів, є колаж.

Проблемою використання колажу в навчанні іншомовного говоріння займалися такі вітчизняні та зарубіжні педагоги як Б. Мюллер, М. Нефьодова, В. Красільников, Т. Чайнікова та ін. Однак використання можливостей колажу в навчанні іноземної мови залишається маловивченим.

Актуальність дослідження визначається необхідністю детального вивчення особливостей використання технології колажування, виявлення ефективності застосування цієї технології при навчанні монологічному мовленню з англійської мови, рішення проблеми пошуку методичних прийомів застосування колажу в навчанні студентів.

Об'єктом дослідження є процес навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованого монологу-переконання.

Предметом дослідження є методика навчання студентів другого курсу англійської професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу.

Мета роботи – створення методики навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажування.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати цілі та зміст формування англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх вчителів;
- дати характеристику англійському професійно орієнтованому діалогу;
- дослідити колаж як засіб навчання англійського професійно орієнтованого монологу-переконання;
- з'ясувати етапи навчання англійського професійно орієнтованого монологу-переконання;
- проаналізувати підсистему вправ і завдань для навчання англійського професійно-орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу;
- сформулювати модель організації освітнього процесу з навчання англійського професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу студентів другого курсу;
- провести пробне навчання з перевірки ефективності технології навчання англійського професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажів.

Наукова новизна дослідження полягає у зборі та систематизації існуючих актуальних відомостей про особливості використання технології колажування у навчанні англійської мови, у розробці автентичних завдань з використанням колажів для роботи зі студентами. Новизна дослідження простежується також у введенні нової термінології у галузі колажування.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що його результати розширюють методологічну базу викладання англійської мови у педагогічних ЗВО, а також можуть бути використані для подальшого теоретичного дослідження використання технології колажування в навчанні майбутніх вчителів англійської мови. Окрім того, було розроблено комплекс вправ для формування монологічної комунікативної компетенції у студентів-філологів за допомогою використання методики колажування, були відібрані релевантні для студентів II курсу, було відібрано та організовано додатковий матеріал для пробного навчання та сформовані вимоги до оволодіння комунікативною монологічною компетенцією.

При написанні роботи були використані такі **методи дослідження**: теоретичний аналіз і синтез наукової та лінгвістичної літератури з аналізованого питання; емпіричні методи вимірювання та порівняння; статистичні методи обробки результатів.

Апробація дослідження.

Структура роботи відображає поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Вона складається зі вступу, в якому визначається мета, предмет і об'єкт дослідження, а також актуальність, наукова новизна, теоретична і практична значущість цієї роботи.

Основна частина складається з двох розділів. Кожен розділ завершується короткими висновками.

Крім цього в структурі дипломної роботи є висновок, в якому також зроблені необхідні узагальнення з теми дослідження.

Загальний обсяг дослідження – 86 ст. Список використаних джерел, використовуваних при проведенні цього дослідження, складається із 71 позиції.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КОЛАЖІВ

1.1. Цілі та зміст формування англomовної компетентності в монологічному мовленні у майбутніх учителів

У сучасних умовах іншомовне спілкування стає істотним компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця. Державний освітній стандарт вищої професійної освіти вимагає урахування фахової специфіки при вивченні іноземної мови, його націленості на реалізацію завдань майбутньої професійної діяльності випускників.

Особливої актуальності набуває професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови, який передбачає формування у студентів здатності іншомовного спілкування у конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення, при організації мотиваційно-спонукальної і орієнтовно-дослідницької діяльності. Під професійно-орієнтованим розуміється навчання, засноване на врахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, що диктується особливостями майбутньої професії або спеціальності.

Воно передбачає поєднання оволодіння професійно-орієнтованою іноземною мовою з розвитком особистісних якостей студентів, знанням культури країни мови, що вивчається і придбанням спеціальних навичок, заснованих на професійних і лінгвістичних знаннях. Сутність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови полягає в його інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань і формування професійно значущих якостей особистості. Іноземна мова

в цьому випадку є засобом підвищення професійної компетентності та особистісно-професійного розвитку студентів та є необхідною умовою успішної професійної діяльності фахівця - випускника сучасної вищої школи.

Установки суспільно-політичних, економічних, соціокультурних і міжособистісних відносин визначають характер перетворень як у всій системі української освіти, так і в системі вищої іншомовної освіти зокрема. Змінюються підходи, зміст і методи викладання іноземних мов, підвищуються вимоги до випускників як майбутніх педагогічних кадрів [35].

Нормою стають участі і виступи на міжнародних форумах і семінарах, задача міжнародних іспитів. Ця діяльність вимагає від викладача іноземної мови вміння змістовно, логічно і правильно «формувати і формулювати свої думки» [24, с. 56], почуття і оцінки, тобто здійснювати мовну діяльність у монологічній формі.

Як показує практика, студенти бакалаврату відчують низку труднощів при здійсненні вищезазначеної мовної діяльності. Їх мова не відрізняється лексичним розмаїттям, спостерігаються помилки при встановленні структурно-композиційної форми висловлювання та її стилістичному оформленні, допускаються неточності у виборі соціальних реєстрів, порушується план змісту.

Іноземна мова в силу своєї специфіки, а саме безпредметності, безмежності і неоднорідності (І. О. Зимня), сприяє цілісності освітнього процесу і давно виступає як партнер для інших дисциплін в межах інтеграційної взаємодії.

Процес навчання іноземної мови, а також процес навчання майбутніх вчителів іноземної мови – це система різних освітніх процесів, які скеровані на якісну підготовку фахівця у галузі.

Відтак, провідним є **компетентнісний підхід**, що передбачає готовність випускника ЗВО до успішного оволодіння іноземною мовою, культурою а

також техніками навчання іноземної мови. Компетентнісний підхід – це скерованість процесу навчання на розвиток базових та іншомовної комунікативної компетенції.

Іншомовна комунікативна компетентність – це вміння успішно вирішувати завдання із порозуміння та взаємодії із носіями іноземної мови, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого та опосередкованого спілкування. Метою формування іншомовної комунікативної компетентності є не накопичення певного обсягу знань, навичок та вмінь, а здатність використовувати їх у спілкуванні з носіями мови [34, с. 91]. Компетентнісний підхід у сучасній мовній освіті можна розглядати як один із ключових підходів, який розширює, доповнює та поглиблює інші методи та підходи, спрямовані на реалізацію поставлених цілей навчання. Компетентнісний підхід тісно пов'язаний з особистісно-діяльнісним підходом, оскільки важливою педагогічною умовою досягнення цілі освіти є оволодіння певними компетентностями суб'єктами навчання на основі індивідуального досвіду в процесі активної діяльності [22].

Аби краще зрозуміти принципи ефективного навчання іноземній мові у ЗВО слід розглянути основні складові іншомовної комунікативної компетенції, до яких належать:

- мовна компетентність;
- мовленнєва компетентність;
- лінгвосоціокультурна компетентність;
- навчально-стратегічна компетентність.

Для більш чіткого розуміння процесу навчання говорінню у студентів педагогічних та мовних спеціальностей є необхідність більш детально розглянути мовленнєву компетентність. **Іншомовна мовленнєва компетентність** – це здатність до реалізації різних видів мовленнєвої діяльності, до якої входять аудіювання, читання, говоріння, письмо, у різних

сферах діяльності та спілкування. Іншомовна мовленнєва компетентність визначають як знання способів формування і формулювання думок за допомогою мови, яке забезпечує можливість організувати і здійснити мовленнєву дію (реалізувати комунікативний намір [22]). Ця компетентність (поруч зі всіма іншими) передбачає здатність студентів реалізувати усну мовленнєву комунікацію (у формі діалогу та у формі монологу) у різних ситуаціях і тематичних напрямках. Відтак, іншомовна комунікативна компетенція спрямована на формування мовленнєвих компетентностей, зокрема формуванню мовленнєвої компетентності у говорінні, монологічному та діалогічному; навчання ІМ як засобу спілкування в повсякденному житті та на професійному рівні; розвиток комунікативних вмінь. Оволодіння майбутніми вчителями ІМК сприятиме також формуванню реалізації професійних цілей.

Відповідно до нашої теми дослідження, нам більше буде цікавою стратегія формування мовної компетентності у монологічному мовленні, котре є формою усного спілкування, яка передбачає процес говоріння без переривання і втручання з боку інших осіб. Відтак, важливими є уміння логічно, послідовно, достатньо повно, комунікативно-вмотивовано та правильно в мовному плані використовувати мовні засоби для висловлення думки під час говоріння [22].

Характерними рисами монологічного мовлення є *односпрямованість, зв'язність, тематичність, контекстуальність, відносна неперервність, логічність, послідовність*.

Компетентність монологічного мовлення базується на формуванні та розвитку:

- *мовленнєвих монологічних вмінь* (логічно, послідовно, достатньо повно, правильно користуватися мовними засобами з метою висловлення думок; уміння оптимально використовувати мовний матеріал лексичний та

граматичний; уміння логічно з'єднувати декілька мовленнєвих зразків, перетворюючи їх на повноцінний текст; уміння дотримуватися причинно-наслідкових зв'язків; здатність до логіко-послідовного викладу думок; уміння застосовувати парафраз; уміння спростити висловлювання, вдаючись до простих конструкцій та знайомих слів тощо);

- *навичок* (володіння сформованими на достатньому рівні лексичними, фонетичними та граматичними знаннями;

- *знань* (про типові мовленнєві ситуації, типи монологів, спеціальні мовні засоби, що забезпечують зв'язність думок, адекватну комунікативну поведінку в різних мовленнєвих ситуаціях);

- *комунікативних здібностей* (внутрішня мотиваційна готовність говорити, здібність організувати власне монологічне висловлювання, здібність мовця орієнтуватися в різних комунікативних ситуаціях, здатність фокусувати увагу одночасно на мовні правила та норми комунікації, здібність спонукати партнера до мовленнєвих дій).

Згідно визначених Європейською шкалою навичок та вмінь у монологічному мовленні, у програмі дисципліни «Практика усного та писемного мовлення англійської мови для студентів II курсу напрямку підготовки «Філологія», спеціальності «Мова і література (англійська)» студенти Київського національного лінгвістичного університету наприкінці II курсу мають оволодіти такими знаннями, навичками та вміннями: (див. таблицю 1.1 та таблицю 1.2)

Таблиця 1.1. Знання, навички і вміння, якими мають оволодіти студенти 2-го курсу (частина 1)

Topic 1 Topic areas 5	SKILLS IN			
	Listening 6	Speaking 7	Reading 8	Writing 9
1.1. Career Counselling and Training	- Listening for gist to people talking about their interests and career plans “Studying Abroad” “You’re leaving school soon ...” “People talking about money”	- Taking initiatives in an interview, expanding and developing ideas with little help from an interviewer	- Texts to understand details about various professions and career counselling - Brochures to extract the details about training opportunities	- Spelling words and phrases within the topic - Resumes and CVs
1.2. Occupation, Work and Employment	- Listening to conversations to extract details concerning the speakers’ employment problems “Friends discussing Ben Andersen”	- Interacting within a group by seeking and giving information about job opportunities - Taking follow-up questions	- Advertisements - Reports - Interviews - Newspaper articles	- Advertisements - Formal letters to organizations
1.3. My Future Profession	- Listening to understand the details of job ads - Listening to understand the gist of stories or news reports concerning people’s professional life and guess the meaning of unfamiliar lexical items “Up the Down Staircase”	- Accounting for pros and cons of a future profession, sustaining opinions by providing relevant explanations and arguments - Synthesising information about the future profession from a number of sources	- Texts about professions to understand the gist and make general inferences - Authentic texts of fiction to understand characters’ problems related to career	- Spelling words and phrases within the topic - Reproductions - Essays (up to 250 words) - Short articles

Таблиця 1.2 Знання, навички і вміння, якими мають оволодіти студенти 2-го курсу (частина 2)

Topic 16	Socio-cultural component 17	Study skill 18	Professional skills 19	Self-study work 20
1.1. Career Counselling and Training	<u>Linguistic skills:</u> skills in listening, speaking reading and writing, see p. 4; knowledge of phonetic, grammar and lexical material, see p.5. <u>Non-linguistic knowledge:</u> - characteristics of various professions <u>Social skills:</u> - formal and informal ways of introduction - the ability to act in accordance with the types of conventions (different social status)	- Developing dictionary skills - Considering one’s own and other positions in relation to the topic of the discussion - Making an outline	- Teaching ways of opening a conversation: inviting people to start a conversation - Developing skills writing CVs and resumes	Unit 1 of Moriakina I., Gordeeva A., Syvkova M. “You Are Welcome to Be Self-Taught”: навчальний посібник для самостійної роботи студентів з англійської мови: К.: Ленвіт. – 2008. – 156 с.
1.2. Occupation, Work and Employment	<u>Linguistic skills:</u> skills in listening, speaking reading and writing, see p. 4; knowledge of phonetic, grammar and lexical material, see p.5 <u>Non-linguistic knowledge:</u> - Requirements to people of various occupations <u>Social skills:</u> - ways of expressing one’s wishes and intentions - standing a job interview	- Writing a conclusion - Paraphrasing what a previous speaker has said - Taking active part in discussions	- Keeping up a spontaneous talk on employment and work	
1.3. My Future Profession	<u>Linguistic skills:</u> skills in listening, speaking reading and writing, see p. 4; knowledge of phonetic, grammar and lexical material, see p.5. <u>Non-linguistic knowledge:</u> - awareness of the youth’s employment problems in Ukraine, Great Britain and USA. <u>Social skills:</u> participating in discussion	- Listening comprehension - Developing discussion skills - Functioning as independent learners	- Highlight language difficulties in texts for reading and listening comprehension	

Отже, при навчанні майбутніх вчителів ІМ слід формувати ті мовленнєві навички, які прописані у програмі дисципліни, а також формувати та удосконалювати мовні, лексичні та граматичні, навички задля створення зв'язного та структурованого мовлення. Тому доходимо до висновку, що основною метою формування англомовної компетентності в ММ вважається розвиток необхідних мовленнєвих вмінь у ММ, які відповідають потребам оволодіння АМ для студентів ІІ курсу. Нашими завданнями формування англомовної компетентності в ММ є

- професійна спрямованість у навчанні ММ для задоволення поставлених цілей;
- актуалізація навчання ММ, що виражається у використанні різних інноваційних структур та засобів навчання;
- ознайомлення з різними функціональними типами монологів: ознайомити студентів з рисами монологу-міркування та навчити майбутніх вчителів правил його вживання.

З позиції формування іншомовного монологічного мовлення закономірним є наділити всі практичні мовні предмети статусом цілеформуючих дисциплін. Решта ж позначити як ресурсні, за допомогою яких студенти додатково вивчають світ мовних явищ і закономірностей.

Цільове спрямування навчання іншомовному монологічному мовленню на інтегративної основі, його склад і структура знаходяться в зв'язку з кінцевим результатом.

1.2. Загальна характеристика англомовного професійно орієнтованого монологу-переконання

Іноземна мова входить в загальноосвітню галузь «Філологія». Мова є найважливішим засобом спілкування, без якого неможливе існування і розвиток людського суспільства. Основне призначення предмета «Іноземна мова» полягає у формуванні комунікативної компетенції, тобто здатності і готовності здійснювати іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови.

На думку Н. Гальської, говоріння є продуктивним видом мовної діяльності, за допомогою якого (спільно з аудіюванням) здійснюється усне вербальне спілкування [15, с. 141].

Як відомо, усне спілкування може мати монологічну, діалогічну і полілогічну форму [19, с. 226]. Кожен з цих видів мовлення має свої психологічні та лінгвістичні особливості, яким приділено в методичній літературі досить уваги [15, с.145].

У методичній літературі існують різні визначення монологічного мовлення. Воно є відносно розгорнутим видом мовлення, при якому порівняно мало використовується немовної інформації, що отримується із ситуації розмови [17, с. 242].

Монологічне висловлювання є особливим і складним умінням, яке необхідно спеціально формувати. У лінгвістичному плані зусилля учителя і студента повинні бути спрямовані на відпрацювання правильності структурно-граматичної, лексичної і стилістичної побудови, в екстралінгвістичному – на відповідність мовного висловлювання комунікативної мети, заданої ситуації, теми [17, с. 252].

Н. Шведова, І. Зимняя, В. Виноградов та інші дослідники схиляються до спільної думки, що монолог – це організований вид мовлення, що є продуктом

індивідуальної побудови і що передбачає тривале висловлювання однієї особи, звернене до аудиторії. Це активний і довільний вид мовлення, для здійснення якого мовець повинен мати якусь тему і вміти побудувати на її основі висловлювання або послідовність висловлювань. Крім того, монолог вважається організованим видом мовлення, що передбачає наявність умінь програмувати не тільки окреме висловлювання або речення, але і всі повідомлення в цілому.

Продуктивність монологічного мовлення передбачає вміння вибірково користуватися мовними засобами адекватно комунікативному наміру, а також деякими немовними комунікативними засобами вираження думки (перш за все, інтонацією) [17, с. 253].

Н. Гальскова і Н. Гез трактують монологічне мовлення, як форму мови, звернену до одного або групи слухачів (співрозмовників), іноді – до самого себе; на відміну від діалогічної мови характеризується своєю розгорненістю, що пов'язано з прагненням широко охопити тематичний зміст висловлювання, наявністю поширених конструкцій, граматичної їх оформленості [17, с. 268].

На думку С. Кацнельсона, будь-який монолог в загальному плані є якимось «словесним відтворенням знань», а будь-яке «словесне відтворення знань вимагає щоразу словесної імпровізації, форма і обсяг якої змінюються залежно від ситуативних умов і стратегії мовця» [51, с. 111].

Монологічне мовлення при його порівнянні з діалогічним має низку важливих помітних психологічних характеристик. Так, монологічне мовлення є переважно контекстним. У зв'язку з цим, воно «повинно розумітися без допомоги екстралінгвістичних засобів, які часто відіграють велику роль в діалогічному мовленні. На відміну від діалогічного ситуативного мовлення, монологічне мовлення характеризується послідовністю, логічністю, завершеністю і ясністю думки» [48, с. 37]. З точки зору лінгвістики монологічне мовлення характеризується багатоскладними реченнями і

розгорненим висловлюванням. Для нього характерні ускладнений синтаксис і різноструктурні речення [48, с. 38].

На думку Л. Граудіна і Є. Ширяєва, монологічне мовлення відрізняється такими якостями, як послідовність, логічність, повнота і ясність думки [18, с. 4].

Залежно від характеру переданої інформації монолог поділяють на такі різновиди:

- а) монолог-повідомлення;
- б) монолог-опис;
- в) монолог-розповідь;
- г) монолог-міркування;
- д) монолог-переконання.

Монолог-переконання – це вид мовної діяльності, який становить серйозний інтерес для лінгводидактики, оскільки досить часто використовується в повсякденному і професійному спілкуванні (презентація, репліка в дискусії, доповідь) і при цьому викликає найбільші труднощі у студентів. Для організації раціонального навчання необхідно визначити, які проблеми мовного і не мовного характеру можуть виникнути, а також, яким чином специфіка іноземної мови впливає на процес засвоєння і подальшу мовну діяльність.

Вважається, що основні труднощі при здійсненні монологу-переконання, пов'язані не тільки з мовним оформленням висловлювання або дотриманням структурної композиції, але з використанням засобів мовного впливу, тобто досягненням власне мети висловлювання [5]. Практика показала, що на 2-3 курсі функція впливу монологічного мовлення дійсно мало реалізується студентами. Накопичений репертуар стратегій (способів переконання) одноманітний, і студенти не особливо прагнуть його розширювати. Часто, наприклад якщо мова йде про підготовлене

висловлювання, до нього ставляться, як до можливості використовувати максимальну кількість мовного матеріалу вивченого в межах тієї чи іншої теми, тобто захоплюються формальним боком питання, на шкоду реалізації комунікативних завдань (тенденція сформована постійними вимогами викладачів, починаючи зі школи).

Формули ввічливості вживаються в мові автоматично, але в разі, якщо студент намагається послатися на можливу користь прийнятого рішення або його відповідності певним цінностям, він, як правило, має на увазі свою систему цінностей і користь у своєму розумінні (But it'll be good if ... I'm sure you will ...). В цілому, спостерігається тенденція позитивно або нейтрально оцінювати ситуацію, коли мова йде про питання особисто значущих для учасників спілкування, і негативної (або більш об'єктивної) при обговоренні суспільно значущих тем, які не мають відношення до когось зі співрозмовників особисто. Критичні судження застосовуються за тим же принципом. Можливо, цей підхід обумовлений типом комунікації, який поширений в Україні коли відповідальність за розуміння тексту частково перекладається на слухача, а відносини між комунікантами часто ставляться вище власне результату [4, с. 168-175].

Крім того, впливає сама ситуація навчального спілкування, яка до певної міри перешкоджає застосуванню окремих риторичних стратегій. Наприклад, деякі студенти вважають за краще поступитися, щоб не вдаватися до критики, оскільки вважають навчальну комунікацію недостатнім приводом для розбіжностей з однокласниками. Якщо ж виникає дискусія, учасники обговорення можуть захопитися обміном аргументів і контраргументів, забувши про досягнення кінцевої мети. В цьому випадку, процес обговорення і пов'язані з ним емоції здаються студентам важливішими або цікавішими за результат. Таке ставлення полегшує тренування мовних навичок, але може викликати проблеми, якщо стане звичним способом вирішення питань.

Відтак, можна виділити такі вимоги до передбачуваного комплексу вправ: він повинен бути органічним компонентом всієї системи навчання, зокрема системи формування комунікативної компетенції; враховувати специфіку іноземної мови як навчального предмета; і монологу-переконання як виду мовленнєвої діяльності.

Таким чином, виникає необхідність:

- створення мотивації до спілкування за рахунок використання міжпредметних зв'язків і відбору тем для обговорення. Це допоможе студенту бути переконливим при зверненні до конкретної аудиторії;
- забезпечити студентів достатньою кількістю зразків моделей успішного монологічного спілкування в обраному жанрі і надати їм необхідні для їх реалізації мовний інструментарій та соціокультурні знання;
- створення ситуації інтелектуального утруднення, яка забезпечить усвідомлене або інтуїтивно-усвідомлене сприйняття і прийняття інформації;
- забезпечити набуття практичного досвіду за можливості із залученням автентичного матеріалу, достатнього для формування автоматизму.

У методичній літературі навчання мови рекомендується організовувати на основі проблемних ситуацій; застосовуються прийоми по роботі з інформацією, рекомендовані технологією критичного мислення; і використовуються можливості організації навчального спілкування у формі тренінгу з імпровізаційної побудови різних видів аргументації. Також дотримуючись принципу проблемності як одного з провідних принципів в навчанні іншомовному спілкуванню, ми виокремлюємо такі компоненти навчання монологу-переконання іноземною мовою:

1) лінгвістичний (мовний) компонент, що містить всю сукупність мовних засобів формулювання думки, необхідних для здійснення висловлювання. В умовах вивчення іноземної мови у ЗВО доводиться обмежувати їх набір необхідним доступним для студентів мінімумом, який

передбачає подальше самостійне довшання. Така ситуація, з одного боку, вимагає формування міцних автоматизмів на основі пропонованого до засвоєння матеріалу, з іншого – формування здатності до самостійного навчання (як складового елементу методологічного компонента);

2) психологічний компонент, що вимагає враховувати мотивацію студентів при здійсненні монологічного висловлювання і оволодінні навичками його ефективної реалізації; риторичні вміння (існуючі і передбачувані), які виражаються у здатності використовувати раціональні та емоційні засоби впливу на партнера; психологічні характеристики монологічного мовлення (цілеспрямованість, зв'язність, продуктивність, виразність і ін.); взаємозв'язок монологічного мовлення з іншими видами мовленнєвої діяльності (читання, письмо, сприйняття мови на слух);

3) методологічний компонент, що має на увазі побудову навчання на основі проблемних завдань як способу створення мотивації і активізації розумової діяльності студентів; використання пам'яток і опорних схем, які допомагають будувати монологічне висловлювання із застосуванням різних засобів впливу на аудиторію; комплексу вправ на основі схем ситуацій і текстового матеріалу, відібраного з урахуванням різноманітності використовуваних засобів емоційного та раціонального впливу на аудиторію.

Роботу з розвитку монологічного мовлення студентів варто поділяти на два цикли. Кожен цикл складається з чотирьох етапів:

- підготовчо-ознайомчий (вправи, орієнтовані на підготовку сприйняття і тренування аргументативного висловлювання в умовах усного спілкування). На цьому етапі задовольняється потреба учнів в новому наборі лексичних і граматичних одиниць для передачі, сприйняття і тлумачення нових даних, інформація про особливості їх функціонування у мови в порівнянні з рідною, смислові та поведінкові відтінки їх використання в різних ситуаціях спілкування;

- тренувальний (вправа на активне сприйняття і тренування монологічного спілкування в окремих блоках переконуючих висловлювань), що передбачає подальшу інтеріоризацію і тренування досліджуваних явищ;
- виконавчий / комунікативний (комунікативні проблемні завдання);
- контрольний.

До прикладу, на цьому етапі можна використовувати вправи, які передбачають засвоєння нових слів:

На цьому етапі доречно проводити вправи на вдосконалення навичок використання міжфразових з'єднань. Типи вправ на цьому етапі: рецептивно-комунікативні, повністю керовані з частковою автономією, вмотивовані, індивідуальні, письмові, одномовні, позааудиторні.

Так, щодо теми «англійська мова в мережі інтернет» можна використати таку вправу:

Інструкція: *For creating a monologue it is natural to use linking devices with the aim of joining ideas within paragraphs and some paragraphs. Fill the gaps in the sentences.*

A. Use the linking devices: then, essentially, therefore, and. Explain their purpose. A honeypot is an interesting technology. 1), it assumes that an attacker is able to breach your network security. 2) it would be best to distract that attacker away from your valuable data. 3), one creates a server that has fake data – perhaps an SQL server or Oracle server loaded with fake data, and just a little less secure than your real servers. 4), since none of your actual users ever access this server, monitoring software is installed to alert you when someone does access this server.

The authentic text is borrowed from the book «Computer Security Fundamentals» (Third Edition) written by Ch. Easttom

B. Use the prompts in the brackets. High-interaction honeypots imitate the activities of a production system and capture extensive information – pure honeypots

are full-fledged production systems using a tap on the honeypot's link to the network. The goal of high-interaction honeypots is for the attacker to gain root access on the machine, and 1) (consequence) study what he or she does. An attacker with root access has access to all commands and files on a system, so this type of honeypot carries the greatest risk 2) (contrast) also has the greatest potential for collecting information. Low-interaction honeypots simulate only the services frequently targeted by attackers and 3) (effect) are less risky and less complex to maintain. Virtual machines are often used to host honeypots 4) (effect) the honeypot can be restored more quickly 5) (condition) it is compromised. Two or more honeypots on a network form a honeynet, 6) (balance) a honeyfarm is a centralized collection of honeypots and analysis tools.

The authentic text is borrowed from <https://searchsecurity.techtarget.com/definition/honey-pot>.

Тренувальний етап другого циклу може бути скорочений або навіть пропущений.

Мета першого циклу – ознайомитися і освоїти на практиці пропонований до вивчення мовний матеріал, а також на практиці освоїти характеристики успішної комунікації на основі монологічного висловлювання. Навчання починається з когнітивного етапу, в ході якого відбувається усвідомлення досліджуваного матеріалу на основі проблемно-пошукових завдань. Базовими вправами для першого циклу будуть завдання, спрямовані на засвоєння специфічних вправ для організації текстової діяльності на рівні окремих реплік (мікровисловлювань). На цьому ж етапі відбувається зрушення контролюючої функції від викладача до самих студентів (само- і взаємоконтроль). Синтез відпрацьованих навичок відбувається в межах взаємного обговорення низки виділених раніше проблем.

В межах першого циклу з існуючих шляхів навчання монологічного мовлення (зверху і знизу) на середньому етапі найбільш доцільним буде шлях

зверху, оскільки він надає більший обсяг матеріалу для аналізу і подальшого його закріплення. Спостереження і аналіз ситуації здійснюється за схемою «особливості ситуації – застосовуються прийоми переконання – їх успішність – структурне і мовне оформлення висловлювання».

Для спостереження в різних джерелах рекомендують використовувати матеріали друкованих видань, розроблені методистами тексти-зразки або тексти, в яких стикається кілька протилежних точок зору. Однак відеоматеріали різного ступеня автентичності дозволяють краще продемонструвати деякі відтінки поведінки. Критерії відбору сюжетів: типовість ситуацій для культури мови, що вивчається, практична користь мовного матеріалу і застосовуваних стратегій і прийомів переконання.

Робота організовується в залежності від рівня підготовленості групи як:

- відповіді на питання;
- вибір відповідей із запропонованих варіантів з подальшим їх розгортанням на підставі побаченого;
- вибір відповідей із запропонованих варіантів.

Цей цикл також включає в себе тренування застосування стратегій на базі окремих висловлювань невеликого обсягу, що репрезентують різні етапи монологу-переконання.

Другий цикл завдань спрямований на подальше практичне закріплення засвоєної інформації та розширення зони використання отриманих навичок з урахуванням вже отриманих результатів (на підставі самоаналізу, коментарів викладача і студентів, які брали участь в обговоренні виступу). На цьому етапі відбувається перенесення отриманих знань і навичок в нову ситуацію. Крім закріплюючої функції цей етап спрямований на те, щоб розширити діапазон застосовуваних в роботі навчальних стратегій і надати студентам можливість щодо самостійної творчої діяльності. Крім того, одне із завдань другого циклу

– інтеграція засвоєного матеріалу в загальну систему вже придбаних студентом компетенцій.

Перш ніж почати вимовляти монолог в реальному житті, людина добре розуміє, навіщо він це робить, і вимовляє його тільки в тому випадку, якщо дійсно хоче виговоритися або вважає це за необхідне. Мета монологу визначається мовною ситуацією, яка, в свою чергу, визначена місцем, часом, аудиторією і конкретним мовним завданням. На уроці все трохи інакше. Ситуацію треба створити, а інакше зникає найважливіша і найперша характеристика монологу – цілеспрямованість, яка значною мірою і визначає все інше.

1.3. Колаж як засіб навчання англомовного професійно орієнтованого монологу-переконання

Навчання в умовах полікультурного суспільства дало новий поштовх розвитку творчих здібностей студентів через вивчення культури інших народів. Це дає можливість студентам не тільки глибше зрозуміти та усвідомити свою рідну українську культуру, але й творчо підійти до вивчення іноземних.

Оскільки сьогодні діалог культур є життєво важливим фактором, то актуальними завданнями сучасного навчання англійської та німецької мов є:

- розвиток індивідуальності студента, кола його пізнання, адекватного сприйняття чужих та своєї рідної культур;
- розвиток інтелектуальних здібностей людини;
- становлення духовності, моральності, високих моральних якостей.

У зв'язку з цим виникає питання, як зробити так, щоб діалог був дійсно продуктивним? Один із шляхів – моделювання культурного простору і надання студентам дидактичних можливостей тривалого і активного перебування в ньому за допомогою полімодальних наочних засобів [20, с. 183]. Однією з ефективних форм навчання є прийом колажування, він дозволяє ознайомити студентів з будь-яким тематичним матеріалом.

Інноваційні методи розвитку творчих здібностей взаємопов'язані з інформаційними технологіями. Прогресивним засобом розвитку творчих здібностей у майбутніх викладачів технологій є створення графічного колажу за допомогою ІТ технологій.

Колаж – це включення за допомогою монтажу в твори літератури і мистецтва різностильових об'єктів або тем для посилення загального ідейно-естетичного впливу [10]. Метою створення колажу може бути графічна ілюстрація з яскраво вираженим ефектом несподіванки поєднання різнорідних матеріалів, стилів, ресурсів.

Колаж використовується головним чином як спосіб для імпровізації, для отримання гостроти образу за рахунок зіткнення на перший погляд несумісних елементів, стилів, підходів, поєднання непоєднуваного [3]. В цьому аспекті колаж слід розуміти як елемент художньої творчості, що сприяє розвитку уяви, просторового мислення, колористичного сприйняття, формування естетичної культури та емоційної чуйності. Навички та вміння художньої творчості дають можливість задоволення потреби в творенні, реалізації потреби створювати, змінювати, творити.

Колаж як метод навчання здатний реалізовувати найважливіші педагогічні функції:

- розвиток естетичного смаку і художньої уяви;
- розвиток конструкторського мислення;

- знайомство з поняттям «технологія» як поетапним виконанням завдання;

- вміння створювати красиві і естетично грамотні композиції;

- формування колористичного сприйняття;

- розвиток творчих здібностей та комунікативних навичок;

- вміння обробляти і подавати інформацію в стислому, лаконічному вигляді;

- навички планування діяльності;

- вміння передбачати кінцевий результат і оцінювання результату праці.

Перше визначення колажу як методичного засобу належить німецькому методисту Б.-Д. Мюллеру (1983). Він трактує колаж як «усвідомлену побудову соціального значення, яка протікає аналогічно процесу оволодіння поняттям при некерованому засвоєнні мови з використанням різної, актуальної інформації».

Безсумнівною заслугою Б.-Д. Мюллера є те, що він довів наступне:

- при використанні колажу на уроках іноземних мов в студента з'являється реальна можливість оволодіння поняттями, оперування різного роду поняттями, оволодіння умінням формулювати різні поняття – і конкретні, і абстрактні;

- при використанні колажу учнем здійснюється самостійний пошук продуктивних лінгвістичних рішень;

- в самому колажі, якщо його створення здійснюється цілеспрямовано, можуть бути відображені якісь концептуальні позиції іншого менталітету: конкретні поняття, які мають свою культурну специфіку в кожній країні (машина, квартира, квіти і т.д.);

- абстрактні поняття та їх трактування представником іншої культури (свобода, любов, ввічливість і т.д.);

- дії (розповідати, вітати, подорожувати, танцювати і т.д.);

- громадські інститути конкретної країни (школа, вуз, і т.д.);
- колаж – це спосіб кодування / декодування іншої інформації, спосіб проникнення в іншу культуру: складаючи за певним планом колаж, дитина опановує прийоми декодування іншої інформації, за допомогою якої «вибудовується міст в іншу культуру» [17, с. 212];

- колаж робить процес передачі інформації про іншу культуру наочним, контрольованим і керованим з боку викладача, відкритим і доступним для студентів.

Розробляючи ідеї Б.-Д. Мюллера, його співвітчизник М. Зікманн (1989) вказував на те, що колаж – «це не тільки спеціальна техніка, а й прийом зміни встановлених значень (стереотипів) в процесі їх суб'єктивного комбінування студентами в рамках теми. Виникаючі при цьому дії стосуються як використовуваних об'єктів і матеріалів, так і їх розташування». М.Зікманн визначав колаж як засіб зорової та мовної наочності (*visuelles und sprachliches Gestaltungsmittel*), маючи на увазі вербальну і невербальну наочність. У роботах М. Зікманна найбільш цінним є те, що він вказав на можливості колажу з точки зору психології засвоєння матеріалу:

- в колажі студенти знаходять відповідну форму для представлення свого власного Я, їх суперечливої, рухомої картини світу;

- колаж дозволяє дивитися на повсякденні звичні речі по-особливому, при цьому у дитини включає асоціативне мислення, що є передумовою для розвитку вербальних реакцій і розвитку вміння аргументувати;

- колаж дозволяє дитині здійснити опору на свій життєвий досвід і в рамках теми уявити своє суб'єктивне бачення проблеми, свій спосіб мислення;

- колаж підходить як для вивчення культурних аспектів, так і для організації сприйняття інформації і створення власних висловлювань.

Таким чином, заслугою М. Зікманна було те, що він першим зрозумів, що колаж – феномен поліаспектний, його аспекти: лінгвістичний (вербальний / невербальний); мовний; культурний; психологічний; соціо-процесуальний; змістовний; індивідуальний [28, с. 93].

На думку О. Мальцевої, колаж – це універсальний засіб методико-педагогічного, освітнього впливу на студентів, характерними ознаками якого є оригінальність форми і змісту. За формою колаж нагадує плакат або стінгазету. У центрі знаходиться ключове поняття-ядро, а навколо нього розташовуються поняття-супутники, які створюють його оточення. За змістом колаж характеризується інформативністю і наочністю – велика кількість картинок, зображень, коротка різнопланова текстова інформація, наявність схем, діаграм, зв'язків [29].

А. Векслер пояснює поняття «колаж» як самостійний художній твір, який характеризується специфічними виразними властивостями, а процес його створення – багатьма художньо розвиваючими, освітніми та виховними функціями, особливо в роботі з дітьми, школярами, студентами [11, с. 3].

М. Аюшина в своїй роботі називає колаж наочним допоміжним засобом навчання, методичним прийомом, який передбачає послідовне нарощування лексичного фону будь-якого ключового поняття і створює таким чином візуально-смісловий схематичний образ розглянутого поняття [1, с. 19]. Прийняте в мистецтвознавстві визначення – колаж – поєднання різних матеріалів (папір, текстиль, дерево, метал, скло і т.д.), які гармонійно доповнюють один одного; розташовуючись не тільки в площині, а й в об'ємі, утворюють композиційну єдність, що виражає образну ідею художнього твору [11, с. 3].

Отже, як ми можемо побачити, колаж являє собою наочний допоміжний засіб навчання, методичний прийом, який передбачає послідовне нарощування лексичного фону будь-якого ключового поняття [мальцева]. Використання

техніки колажу як засобу навчання кардинально розширює можливості викладача у виборі матеріалів і форм навчальної діяльності, робить уроки яскравими і цікавими, інформаційно й емоційно насиченими. Безсумнівним плюсом в такій роботі є та умова, що кожен студент, навіть найслабший і менш активний в психологічному плані, має можливість проявити активність і самостійність, власну фантазію і творчість. Такий вид роботи має велику загальноосвітню цінність, оскільки спрямований на формування у студентів соціальної компетенції, тобто здатності самостійно діяти, вибираючи стратегію своєї роботи, на розвиток почуття відповідальності за кінцевий результат, уміння публічно виступати і аргументовано проводити презентацію кінцевого результату.

Приємом колажування має значне практичне значення і найчастіше застосовується на етапах діагностики засвоєння теми і рефлексії. Колаж можна використовувати для розуміння того, що нового для себе дізналися діти протягом уроку, так і для визначення емоційного стану студентів наприкінці уроку [29]. Унікальність колажу як дидактичної одиниці обумовлена тим, що в ньому втілилася зміна перцептивних особливостей (таких як порушення послідовності, миттєвість сприйняття); відобразилися відкриття в галузі психології, фізіології; сформувалася культура нового типу.

Важливим також є й те, що необмежені продуктивні можливості колажу і специфіка його всебічного впливу на особистість доводять, що він виступає одним з чинників практичної реалізації теорії «діалогу культур» [31, с. 92].

У техніці колажування можна виділити ряд переваг: залучення двох типів сприйняття інформації: кінестетичного та візуального; комбінування звукового, образотворчого, схематичного, а також текстового ряду інформації; підвищення пізнавальної активності студентів, створення позитивної мотивації; розвиток творчих здібностей; можливість активного обговорення проблеми в групах [6, с. 20].

Колаж як культурний текст може виконувати наступні функції:

- репрезентативну – адекватно, чи не спотворено представляє ментальний простір народу, його типові риси, базові національні цінності;
- ретранслятивну – передає інформацію про культуру – рідну чи іноземну, закодовану в вербальних і невербальних мовах;
- регулятивну – служить базою для розвитку духовно-моральних, розумових і громадянських якостей особистості; надає орієнтири діяльності і поведінки;
- виступає основою духовної свободи, розвитку творчих сил і здібностей студентив; включає студента в діяльність по декодуванню міжкультурної інформації, тим самим створює умови для діалогу, для руйнування стереотипів, зняття бар'єрів;
- естетичну – створює різні за силою впливу образні сенси, має також різний зміст і знаково-символьне оформлення;
- впливає на поведінку студента за допомогою апеляції до емоційної сфери і психіки, і через неї до свідомості [9, с. 24].

За формою колаж нагадує плакат або стінгазету. У центрі знаходиться ключове поняття-ядро, а навколо нього розташовуються поняття-супутники, складові його фонове оточення. За змістом колаж характеризується інформативністю і наочністю - велика кількість картинок, зображень, короткої різнопланової текстової інформації, наявність схем, діаграм, зв'язків.

Колажування реалізується за допомогою створення візуальної моделі, яка включає в себе певні етапи [11, с. 23]:

1. Підготовчий:

1.1. Визначення мети моделювання.

1.2. Визначення сценарію повного циклу моделювання.

1.3. Вибір інформаційного середовища, в якому буде реалізовано візуальне моделювання.

1.4. Підготовка списку статичних візуальних моделей.

1.5. Визначення колірних і тональних відносин.

2. Основний:

2.1. Завдання палітри і системи візуальної передачі.

2.2. Завдання параметрів уявлення ракурсів і масштабів.

2.3. виготовлення шаблону.

2.4. Робота над ескізом.

3. Завершальний:

3.1. Доопрацювання композиції відповідно до початкового або видозміненого задуму.

3.2. Оцінка і презентація мистецького продукту (оформлення, експонування).

3.3. Розробка механізмів інформаційного захисту.

Робота над ескізами в техніці колажу розвиває у студентів цілісне бачення природи, творче мислення при компонуванні елементів композиції і виборі колірних поєднань. Метод колажного ескізування є ефективним в педагогічній практиці і дозволяє активізувати творче мислення на стадії композиційного задуму [11, с. 12].

На уроках іноземних мов використовуються такі типи колажів:

- тип А – проста сонячна система, в центрі якої знаходиться ключове поняття / ядро. Від нього розходяться промені сателітної інформації;
- тип В – сліпа пляма, коли в колажі залишаються незаповнені місця – плями, а студенти повинні визначити, якій конкретно інформації відповідає вільний простір у цьому колажі;
- тип С – сліпе ядро – відповідає типу А, але студенти визначають ядро після знайомства зі всім тлом колажу;
- тип D – спалах – складається на основі одного тексту, із якого студентам пропонують вибрати актуальну країнознавчу інформацію;

- тип Е – ядро, що чергується, – направлений на маніпуляції сателітною інформацією залежно від того, яке поняття є ключовим.

Можна виділити такі типи колажів:

- Колаж класичний (тобто, колаж натуральний, «справжній») – зображення, складене із багатьох деталей (графічних, вербальних, ілюстративних), органічно пов'язаних між собою, і створене з навчальною метою учнем.
- Репродуктивний колаж – зображення, складене на основі готового тексту (для читання / аудіювання). Оригінальний текст є джерелом інформації і спонукає до створення власної інтерпретації вербального тексту в колажі шляхом трансформації і комбінування різних матеріалів (навчальних і художніх), що гармонійно доповнюють один одного, що утворюють композиційну єдність, що виражає емоційно-образну ідею тексту (оповідає про історію, розказану в тексті).
- Колаж «Сюрприз» призначений в основному для дітей молодшого шкільного віку. При створенні колажу використовуються несподівані, сюрпризні моменти: гумористичні картинки, цікаві тексти, іграшки і т.д.
- Колаж «Пазл» складається за спеціальним сценарієм, передбачає певну послідовність опор відповідно до закладеної учителем методичної ідеї; характеризується наявністю єдиної наскрізної ідеї, що розвивається на всіх етапах роботи над колажем.

Робота з колажем передбачає використання різних способів, до яких належать:

- якісні (з мовленнєвим завданням, з ситуативним співвіднесенням, під керівництвом педагога, самостійно, за допомогою пам'ятки);
- кількісні (швидко, повільно, обмежено в часі, невеликий обсяг і розмаїття матеріалу, великий обсяг і розмаїття матеріалу);
- організаційні (індивідуально, в парах, в групах, колективно);

- способи подачі матеріалу (блок-колаж, колаж-аплікація, фотоколаж, мультимедіаколаж, колаж-інсталяція, асамбляж, фітоколаж, декупаж та ін.).

Колаж доцільно використовувати під час навчання монологу-переконанню, оскільки він дає можливість не лише акцентувати увагу на нових словах, фразах і міжфразових єдностях, але й дати можливість структурувати різні елементи монологу, візуалізувавши їх відповідно до тієї мети, яку ставить перед собою мовець.

До прикладу, переконати учнів про те, що англійська мова допомагає під час подорожей можна в тому числі й через вивчення теми “Travelling” через використання методу колажування.

Спершу будемо асоціограму – див. Рис. 1.1.

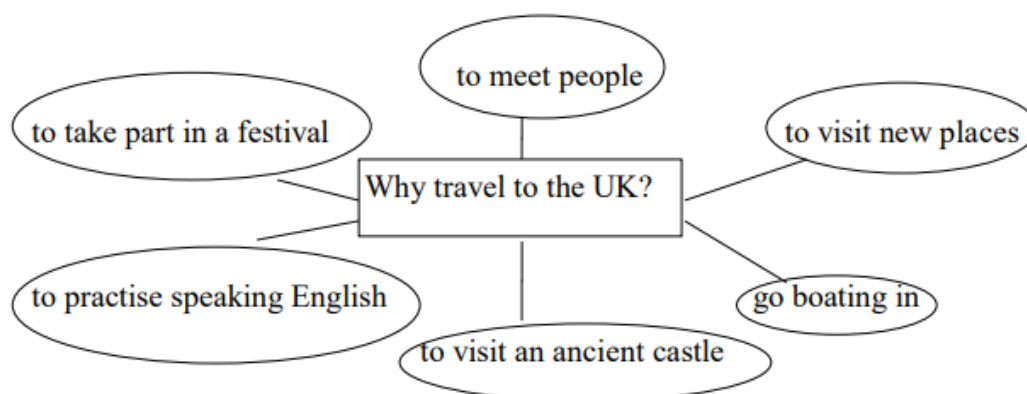

Рис. 1.1. Асоціограма до теми «Travelling»

Після цього студенти добирають інформацію (візуальну) до позицій «Фестивалі», «Люди», «Нові історичні місця», «Подорож на човні», «Старовинні замки» та ін. До візуальної інформації допрацьовують ментальні карти із новими для них лексемами і фразами, що виконують смислову об'єднавчу функцію.

Далі необхідно за створеним колажем продумати діалогічні ситуації, які допоможуть з'ясувати, чи необхідно використовувати англійську мову на

кожному із запропонованих етапів. І лише після цього – підготувати текст монологу-переконання «English is important».

Таким чином, можемо говорити про те, що на сьогодні метод колажування є досить популярним у вивченні іноземної мови і у формуванні іншомовної компетенції. Напрацьована методологія використання колажів та її вплив на формування монологічного мовлення у майбутніх викладачів англійської мови буде проаналізована у наступному розділі.

Висновки до розділу 1

Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні передбачає досягнення окреслених цілей, що потрібно враховувати при розробці відповідної методики. При цьому провідними вважаємо практичну та професійну цілі.

Застосування техніки колажування позитивно впливає на навчальний процес студентів. У них з'являється впевненість у тому, про що вони говорять, інтерес до своєї роботи і роботи однокласників, їх мова стає вільнішою, завдяки колажу і критеріям, за якими вони презентують свої роботи, збільшується кількість фраз у мові. Тому завдяки такій техніці можна очікувати збільшення запасу слів (вокабуляра). Студенти розвивають і монологічне мовлення, і творчі здібності, що є важливим фактором викладання іноземних мов.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОНОЛОГУ-ПЕРЕКОНАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КОЛАЖІВ

2.1. Етапи навчання англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання

Загальновідомо, що етапи навчання іншомовного говоріння у ВНЗ відрізняються як за тривалістю, так і за змістом [7, с. 19]. У векторі нашого дослідження під етапом навчання АПОГ ми, поділяючи думку науковців [6; 7], розуміємо взаємопов'язані цикли, кожен з яких має свою мету, свій навчальний матеріал, свої методи роботи та засоби навчання.

Таким чином, можна виділити чотири основні етапи навчання АПОГ відповідно до етапів навчання говоріння у ВНЗ, запропоновані М.К.Бородуліною [6]:

- підготовчий;
- початковий;
- основний;
- просунутий.

Коротко проаналізуємо перераховані вище етапи.

Перший, підготовчий етап охоплює перший семестр першого курсу навчання у ВНЗ. Метою цього етапу є активізація та корекція мовленнєвих навичок студентів. На основі мовного матеріалу відпрацьовуються первинні вміння усного та писемного мовлення [7, с. 20].

Початковий етап триває з другого по четвертий семестр, тобто до кінця другого року навчання. На цьому етапі розвиваються вміння підготовленого та спонтанного мовлення на обмеженому мовному матеріалі. Цей етап можна назвати репродуктивним, оскільки мовлення студентів підготовлене та

переважним чином є відтворенням вивчених напам'ять текстів або їх переказ [7, с. 21]. На цьому етапі продовжується робота з автоматизації мовленнєвих навичок говоріння, при цьому поглиблюється мовний матеріал на основі розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності студентів [7, с. 20].

На початковому етапі надається особлива увага розвитку вмінь діалогічного та монологічного мовлення і закладається база для формування вмінь непідготовленого мовлення на основі накопиченого мовного матеріалу в межах змістовного та тематичного матеріалу, передбаченого програмою [6, с. 74].

І.В.Черепанова характеризує цей етап як період накопичення мовного матеріалу, необхідного для оволодіння діалогічним і монологічним мовленням. При цьому методист зауважує, що лексичний запас студентів досить обмежений, а мовленнєві навички не досить міцні, тому вони змушені обмежувати свою мовленнєву діяльність в межах вивчених текстів. При цьому темп мовлення дещо сповільнений за рахунок великої кількості мисленнєвих пауз, оскільки студентів необхідно не лише обдумувати зміст висловлювання, а й його форми [7, с. 20-21].

На першому році навчання передбачається, що у студентів формуються вміння монологічного мовлення у формі опису, умінь підготовленого монологічного мовлення у формі повідомлення. Таким чином мовлення студентів є підготовлене за формою та змістом.

Формування вмінь майбутніх учителів створювати професійно орієнтований монолог доречно в такій послідовності: професійно орієнтований монолог-повідомлення (підготовлений) → професійно орієнтований монологрозповідь (непідготовлений) → професійно орієнтований монолог-опис (підготовлений) → професійно орієнтований монолог-роздум (підготовлений/непідготовлений). На кожному етапі навчання у ВНЗ формування вмінь створювати ПОМ різних функціональних

типів поглиблюються. Так, до професійно орієнтованого монологу-повідомлення (повідомлення з досвіду власної роботи, може бути у формі оголошення, лекції, інструкції, розповіді тощо) ми відносимо (подамо в рекомендованій послідовності формування відповідних умінь): професійно орієнтований монолог повідомлення-стимул – спонукання до безпосередніх дій (навіювання, переконування), до розумової та/або практичної дії або до її завершення, вироблення мотивів, потреб, установок, цінностей, орієнтацій (переконання співрозмовника/слухача) → професійно орієнтований монолог повідомлення-дія (інформацією, що передається, є безпосередня дія, вчинок або модель поведінки) → професійно орієнтований монолог повідомлення-ситуація (створюється на основі досвіду, отриманого в результаті участі в професійній ситуації, отримуючи уявлення, стан, знання тощо) → вміння створювати професійно орієнтований монолог повідомлення-відповідь (виступає в ролі зворотного зв'язку під час спілкування). На особливу увагу заслуговує формування вмінь професійно орієнтованого монолога повідомлення-ставлення – вплив на емоційну сферу комуніканта (висловлювання парціальної оцінки, вона дещо збігається з ПОММ-оцінювального характеру). Ми рекомендуємо формувати вміння цього функціонального типу професійно орієнтованого монологу паралельно з усіма перерахованими вище типами монологу, оскільки розповіді про певні події, вчинки та їх результати практично неможливі без висловлювання свого ставлення до них. Уміння створювати професійно орієнтований монолог-оціночного характеру (висловлювання схвалення/несхвалення, емоційної реакції на вербальну та/або невербальну дію співрозмовника, висловлювання оцінювання) робить ППС особистісно важливим, емоційно забарвленим. На найвищому щаблі навчання професійно орієнтованого монологу перебуває монолог метаповідомлення (“повідомлення про повідомлення”) (те, що стоїть “за” буквальним значенням повідомлення, виражене експліцитно, що можна

“вловити” лише за допомогою контексту чи невербальних знаків. Функцією метаповідомлення може стати пояснення, тлумачення смислу чи структури повідомлення, яке буде подано далі або того, як насправді його слід розуміти). Професійно орієнтований монолог-виклад науково-педагогічної теми (виступи на конференціях, методичних семінарах, колоквиумах тощо) та професійно орієнтований монолог-передавання знань (інформація, навчання) передбачають сформованість умінь перерахованих вище функціональних типів монологів, оскільки, наприклад, під час передавання певних знань учитель вдається до поєднання різних прийомів, наприклад, опису, пояснення, розповіді тощо. Таким чином, уміння професійно орієнтованого монологу-викладу науковопедагогічної теми необхідні для створення виступів на наукових конференціях, симпозіумах, семінарах тощо. Знову ж таки, такі монологи-виклади поєднують у собі опис, розповідь, повідомлення, мета повідомлення та оцінювальний характер. Проте, здатність створювати цей функціональний тип професійно орієнтованого монологу доречно розпочинати паралельно із початковим етапом вивчення студентами курсу методики викладання ІМ.

Представимо динаміку розвитку професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні.

Формування вмінь майбутніх учителів створювати ПОД доречно в такій послідовності: професійно орієнтований діалог-розпитування → професійно орієнтований діалог-обмін думками, ідеями, враженнями → професійно орієнтований діалог-домовленість → професійно орієнтований діалог-обговорення (дискусія) → професійно орієнтований діалог-суперечка (дискусія) → професійно орієнтоване інтерв'ю, тобто вміння давати інтерв'ю та інтерв'ювати інших → полілогічне спілкування (дискусія, диспут, дебати, обговорення, тематична бесіда, “круглий стіл” тощо). Особливе місце в навчанні ПОД посідає діалог етикетного характеру (привітання, прощання,

висловлювання подяки, співчуття, вітання з певних нагод та відповіді на них тощо). Викладач, спілкуючись із зарубіжними колегами повинен поводитися згідно з нормами відповідної мови, залучаючи вербальні та невербальні засоби спілкування з урахуванням міжкультурного аспекту (спільні та відмінні риси вербального та невербального спілкування в рідній та англійській мовах), враховуючи вік, соціальний статус співрозмовника та ступінь офіційності спілкування. Більш того, у класі викладач виступає як медіатор культури країни виучуваної ІМ та, відповідно, повинен сформувавши вміння в студентів спілкуватися ІМ відповідно до норм виучуваної мови. Окремими вміннями, що належать до професійно орієнтованого діалогу та які є важливими професійними вміннями учителя ІМ є вміння виразно озвучувати та програвати в ролях уривки з п'єс, сценаріїв кінофільмів, театральних постановок, казок; вміння виразного озвучувати та імітувати дитячий фольклор.

Ми вважаємо, що на першому курсі навчання у ВНЗ на заняттях з практики АМ необхідно створювати психологічні передумови для виникнення мотивів і бажання ознайомитися з професією викладача, основами професійно-педагогічного спілкування (ППС) та потребами в здійсненні спілкування АМ із учасниками ППС. Важливим моментом на цьому етапі є, на нашу думку, формування потреби студентів і мовному та професійному розвитку та саморозвитку [7, с. 6]. Тобто закладаються певні основи ПОАКГ. На першому курсі можуть з успіхом формуватися основи культури мовлення, навчатися особливості різних реєстрів спілкування, у тому числі ППС та відмінності між офіційним та неофіційним спілкуванням.

На основі механізмів рефлексії студенти вчать аналізувати, обговорювати, контролювати й планувати власні дії щодо навчання. Оскільки студенти ще не опанували курс методики викладання АМ, то професійна компетенція формується на основі аналізу вправ, діяльності викладача та

аналізу професійної діяльності викладача вищої школи та власних дій. Важливим і необхідним елементом на заняттях з практики усного та писемного мовлення є вправи та завдання, що спрямовані на аналіз і оцінювання студентом власної діяльності щодо опанування говорінням (ПОД і ПОМ) з метою встановлення труднощів, аналізу помилок та з'ясування причин, а також планування й обговорення відповідних дій щодо подолання та/або усунення труднощів та попередження помилок. Крім того, можна організувати вправи з аналізу діяльності інших студентів за аналогічним планом, описаним вище. Невід'ємним аспектом діяльності викладачі є корекція помилок, тому з самих перших занять слід формувати у студентів здатність розпізнавати власні помилки в усному мовленні та в мовленні студентів, а також знаходити оптимальні способи їх виправлення.

Організація формування професійно орієнтованих умінь на основі моделювання ситуацій професійної діяльності викладача в навчальному процесі вважається науковцями найбільш оптимальним і перспективним [1]. Саме діяльність визначає самостійність і відповідальність майбутнього викладача за власний професійний розвиток. ППС створює ті умови, той загальний і спільний контекст, у якому й розвивається діяльність [1, с. 34].

Студентам можна запропонувати такі вправи:

Task 1. *Analyze your reading the word combinations from the exercise. Say whether there were mistakes in assimilation and the linking letter "r", if any occurred, correct them. Say what was the reason of the mistakes.*

Task 2. *Listen to your group-mate's reading of the given words, correct the mistakes, should he make them. Analyse them and make all the necessary corrections. What recommendation will you give him/her to improve their reading.*

Task 3. *As you have finished doing the exercises 1 and 3 say what difficulties you had come across. Which of them was easier? Why?*

Task 4. You have finished doing the grammar exercise (unreal condition). Say why the author used the story about ghosts in this exercise.

Task 5. Remind of the way the teacher of English started a fragment of grammar lesson?

Task 6. Which type of speaking exercise do you like doing? Give reasons to your answers.

Така організація навчання підвищує рівень володіння вміннями англomовного говорінням загального вжитку та зосередить увагу студентів на окремих, загальних методичних аспектах. Крім того підготовки до занять підвищують рівень мотивації та відповідальності під час виконання вправ. Аналіз власного досвіду та діяльності інших студентів дозволяють уникнути стереотипності, шаблонності щодо проведення занять з практики АМ, формують індивідуальний стиль навчання та діяльності майбутнього викладача, що позитивно впливає на розвиток навчально-стратегічної компетенції.

Починаючи з першого курсу, студенти можуть укладати так званий “Словник виразів класного вжитку”. Спочатку студенти можуть записувати відомі їм з шкільного курсу вирази класного вжитку, якими послуговувався шкільний учитель АМ. Потім він розширюється за рахунок виразів класного вжитку, якими користується викладач, проводячи заняття з практики мови. Надалі завдання може ускладнюватися, наприклад, студенти вписують до свого словничка синоніми або більш ускладнені варіанти вже знайомих їм висловів. Поступово до словника входять вирази студентів/студентив, які використовуються для відповіді/взаємодії з учителем/викладачем на уроці/заняття. На третьомучетвертому курсі студенти можуть записувати до таких словничків вирази для студентив, які ті мають засвоїти на рецептивному, а які на репродуктивному рівнях. Такі словнички можуть збагачуватися специфічними ідіоматичними висловлюваннями, мовними коментарями.

Необхідною частиною такого словника стане аналіз типових помилок та правильний варіант. Вагомим внеском для формування умінь АПОГ на адаптивному рівні є запис свого мовлення студентів. Аналогічну роботу слід проводити зі словником науково-методичних термінів.

Навчальні дисципліни психолого-педагогічного циклу вивчають майбутні викладачі на другому курсі розширюють можливості студентів обговорювати професійні проблеми, зокрема окремі психологічні або педагогічні аспекти, наприклад, проблеми підтримування дисципліни на уроці, створення мотивації для навчання, особливості пам'яті й уваги під час вивчення ІМ, шляхи та способи кращого запам'ятовування інформації тощо.

Основний етап охоплює п'ятий і шостий семестри, тобто це третій курс навчання у ВНЗ. Головною метою цього етапу є вдосконалення практичного володіння АМ [6, с. 74]. Суттєво збільшується лексичний запас студентів, вони мають мовленнєвий досвід, знання, отримані з курсів навчальних дисциплін “Педагогіка” та “Психологія”, а також починають вивчати курс “Методика навчання ІМ у загальноосвітніх навчальних закладах” [4, с. 5]. ІМ набуває у студентів комунікативної цінності [2, с. 74]. На третьому курсі характер висловлювання студентів переходить від репродуктивного до частково продуктивного [7, с. 20], а студенти здатні самостійно вибирати й застосовувати опанований мовний матеріал для адекватного висловлювання власних думок.

На третьому курсі, коли починається курс “Методика викладання ІМ”, у студентів з'являється можливість обговорювати фахові проблеми, з одного боку, це оволодіння спеціальною фаховою (методичною) термінологією, з іншого – це набуття відповідних методичних умінь. На заняттях з практики АМ можна запроваджувати так звані “методичні паузи” та “етюди”, під час яких проводиться аналіз власної навчальної та професійно орієнтованої діяльності.

Таким чином, на цьому етапі передбачається, що студенти продукують висловлювання/повідомлення, підготовлені в часі, самостійні за формою висловлювання з основою на заданий сюжет або план, при цьому в плані частково можуть подаватися мовні та мовленнєві засоби. До таких висловлювань також належать підготовлені висловлювання з непрямо заданим або частково заданим мовним матеріалом, і оскільки тема задається викладачем, то висловлювання вважається відносно самостійним за змістом [7, с. 22].

Проаналізувавши праці, присвячені навчанню студентів АПОГ, можна стверджувати, що на третьому курсі передбачена така динаміка розвитку вмінь АПОГ: уміння створювати ПОММ-повідомлення з використанням елементів опису, розповіді → ПОММ оцінювального характеру → ПОММ-виклад науково-педагогічної теми з використанням елементів роздуму. У ПОДМ студенти вчаться створювати ПОДМ побутового характеру з розгорнутими репліками → вміння професійно-педагогічного діалогу з розгорнутими репліками [4, с. 13-14].

Просунутий етап навчання у ВНЗ починається на четвертому курсі навчання у ВНЗ та завершає період навчання на здобуття ступеня бакалавра. Передбачено, що на цьому етапі студенти мають володіти всіма функціональними стилями мовлення, а основними формами повідомлення стають повідомлення, доповіді, бесіди та дискусії на професійну тематику. На цьому етапі опановуються такі види усного мовлення: підготовлене, незавчене напам'ять висловлювання та спонтанне/непідготовлене мовлення. Підготовлене мовлення – це вивчене напам'ять підготовлене висловлювання та незавчене, підготовлене висловлювання. Під незавченим підготовленим висловлюванням розуміють висловлювання, якому притаманна попередньо продумана мовцем структура й зміст висловлювання, а також мовні засоби, разом з тим кожне конкретне речення продуманого тексту висловлюється без

підготовки [3]. При цьому І.В.Черепанова вказує на важливий момент – незавчене, підготовлене висловлювання може перейти в непідготовлене, спонтанне мовлення. Це стає можливим на етапі реалізації підготовленого висловлювання: під час виступу з доповіддю та її обговорення. У процесі здійснення доповіді промовець сприймає реакцію аудиторії та залежно від неї змінює/ модифікує текст свого виступу, перефразовує сказане. І навпаки, слухачі, ставлячи питання доповідачеві, спонукають його відійти від укладеного плану, відволіктися від заготовленого тексту виступу та спонтанно відповідати на запитання [7, с. 26]. Отже, незавчене підготовлене висловлювання може бути у вигляді повідомлень, доповідей і промов. Вони характеризуються самостійністю, творчим характером та відрізняються високим ступенем інформативності й здатністю впливати на аудиторію. Воно базується на міцному зв'язку знань, мовленнєвих навичок і вмінь, пам'яті та продуктивному мисленні [7, с. 38-39].

На четвертому курсі ми пропонуємо вносити до навчальних планів спеціально розроблені спецкурси з формування професійно орієнтованих умінь аудіювання, говоріння, читання та письма. Такі спецкурси покликані ознайомити та поглибити знання студентів з специфіки професійно орієнтованого аспекту ППС та вдосконалювати відповідні фахові вміння студентів. Звичайно, на перший погляд може здаватися, що така “спеціалізація” не відповідає природному процесу мовленнєвого спілкування. Проте цей поділ на такі спеціалізації можна вважати достатньо умовним, оскільки під час таких спецкурсів присутні всі чотири види мовленнєвої діяльності з домінуванням окремого. У нашому випадку провідним видом мовленнєвої діяльності є АПОГ, а читання, аудіювання та письмо виступають свого роду засобами навчання

2.2. Підсистема вправ і завдань для навчання англомовного професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу

Колажування, як і будь-яка візуальна методика, дає можливість розкрити потенційні можливості дитини, спирається на позитивні емоційні переживання, пов'язані з процесом творчості. Крім того, при виготовленні колажу не виникає напруги, пов'язаної з відсутністю у дитини художніх здібностей, ця техніка дозволяє кожному отримати успішний результат і сформувати позитивну установку на подальшу творчу діяльність, висловити своє ставлення до заданої теми, свої думки, свої погляди, своє розуміння теми, розвинути художні здібності і підвищити самооцінку, проявити оригінальність і унікальність особистості кожного учасника групи.

У створенні групового колажу важливим є усвідомлення свого місця і поведінки в групі, соціальної ролі. Наприклад, при вивченні тем «Моя сім'я», «Мої друзі», «За столом», «Продукти», «Пори року», «Школа», «Тварини», «Україна», «Країни і національності», «Пам'ятки Лондона» та ін. доцільно створювати колажі, використовуючи фотографії і малюнки, вирізки з журналів, одночасно відпрацьовуючи навички монологічного мовлення, вимовні навички, створюючи тематичний словник на задану тему і відпрацьовуючи навички спілкування в групі англійською мовою, навички публічного виступу. При роботі над колажем, студентам рекомендується спілкуватися тільки англійською мовою, при цьому вдосконалюється вміння вести діалог, використовуючи спонукальні речення. Після виготовлення колажів учасники групи представляють свої роботи і починається обговорення.

Підсистема вправ із навчання монологічному мовленню складається із таких етапів:

1. Опис картинок. В основі цих вправ лежить сприймається візуально і має певний зміст матеріал, який підлягає словесним описом або тлумачення.

Однак з методичної точки зору слід дотримуватися такої класифікації вправ:

- а) опис елементарних зображень;
- б) опис фабульних сюжетів;
- в) опис статистичних сюжетів;
- г) мовний супровід (наприклад, презентації);
- д) опис реальних предметів і їх розташування.

Пред'являючи студентам візуальний матеріал, ми тим самим як би повідомляємо або підказуємо їм зміст їх майбутніх висловлювань, проте робимо це немовними засобами.

2. Репродуктивні вправи. Типовим різновидом цього виду вправ є традиційний переказ, який в методиці розглядається як свідомо мовна діяльність. Остання є безпосередньою підготовкою до вільного вираження студентами їхніх думок і почуттів.

Переказуючи текст, студент використовує не тільки мовні засоби самого твору, а й лексико-граматичний матеріал, який він засвоїв раніше.

Текст для переказу повинен бути невеликим за обсягом, мати зрозумілий, динамічний зміст. Щоб надати цій формі роботи комунікативності і забезпечити більш творчий підхід до неї з боку учнів, доцільно варіювати завдання, наприклад:

- а) розкажіть про описаний випадок так, нібито ви були його учасниками;
- б) розкажіть біографію героя, немов ви були його другом (знайомим);
- в) розкажіть про ставлення певних дійових осіб до подій події.

3. Ситуативні вправи. Як засіб розвитку монологічного мовлення інтерес представляють наступні різновиди навчально-мовних ситуацій (НМС): доповнювальні, проблемні і уявні.

Суть доповнюються НМС полягає в тому, що студентам пропонується як би доповнити, завершити опис ситуації, зробити з представленої її частини висновок. наприклад:

Situation: *John usually came to school on foot. Now I often see him getting off a bus. I think ...*

Student: *I think his family has received a new flat in a new district which is a long way from school, so he has to use public transport. Of course, he can go to another school where he hives now, but he has many good friends here and he probably thinks he will be missing them greatly.*

Проблемна умовно мовна ситуація – це вправи, експозиція яких містить певне позамовне завдання. Аналізуючи проблему, студенти детально описують шляхи її умоглядного вирішення, наприклад:

Situation: *«... The Earth. Our common home. Our only home. Yet, so many weapons are stored in it that more than one planet like ours could be burnt to ashes with them. We must avert the world catastrophe or else we shall be the last generation looking up at the stars in admiration. Mozart's and Grieg 's music, Flemish painting and Rublyov's frescoes, Shakespeare and Pushkin, Tsiolkovsky and Kurchatov will disappear with us, as will the entire human civilization».*

Questions: *What was the topic of this composition? What is our common home, our only home? Why can our planet be burnt to ashes? What troubles?*

Task: *Describe the main task of all progressive people today.*

Уявні умовно мовні ситуації ставлять перед студентами більш складні завдання, оскільки в них дуже скупко описується ситуація і апелюють вони в основному до фантазії. Виходячи з цього, студенти відновлюють деталі

ситуації, прив'язують їх до уявного місця і часу, а також до можливих осіб. Наприклад:

Imagine: As a result of a shipwreck you find yourself (alone or with your friends) on a desert island in the Pacific Ocean. What will you do?

Guide words: to explore the shore (beach, forest, hills); wild animals; shelter; food, climate.

4. Дискутивні вправи. До них належать навчальна дискусія і коментування. Експозиція в дискусії, що ставить для полеміки проблему і спонукає співрозмовників до обміну думками, дозволяє організувати багатосторонній діалог, в якому мовна партія студента може бути досить тривалою. Приведемо приклад навчальної дискусії:

Nowadays one of the most favourite pastimes of youngsters has become music - listening to records, collecting and exchanging them. Teenagers also like the disco, a kind of gathering where one can listen to good music and talk with one's friends and dance.

What is your model of disco evenings?

Is it good to do one's homework and listen to a disc at the same time (as some pupils do)?

Коментування – менш полемічний і водночас більш тривалий монологічний виступ. Отримавши деяку інформацію, мовець висловлює до неї своє ставлення, а також міркування порівняльного, узагальнюючого, оцінюючого чи асоціативного характеру, свої емоції і т.д. Об'єктом коментування (як зазначалося вище) може бути матеріал різного жанру і характеру – газетне повідомлення, малюнок, діловий лист, запрошення на вечір із зазначенням його програми, товарний чек, залізничний квиток, програма телебачення і т.д.

5. Композиційні вправи. Залежно від ступеня опори студента на його власну творчість, особистий життєвий досвід і знання можна виділити кілька

різновидів усного тексту. Це – розповідь за запропонованою ситуацією або сюжетом, за прислів'ям або крилатим висловом, за темою або завданням, нарешті, за власною темою студента. Розглянемо деякі види завдань:

а) розкажіть як можна докладніше про своє рідне місто; про Київ; про одну із англomовних країн; про свого друга; своє захоплення і т.д.

б) опишіть кілька правил або дій (як вести себе за столом; як готуватися до іспитів; як використовувати в мові такі слова, як містер, сер і т.д.);

в) зробіть повідомлення за темою (англійська мова в сучасному світі; громадський транспорт в моєму місті і т.д.);

г) складіть розповідь за прислів'ям (Actions speak louder than words);

д) складіть розповідь за запропонованою темою, використовуючи ключові слова. (Наприклад: «A Visit to London» – to invite, sightseeing tour, to meet, a coach, a guide, mansion, great writer, modest, his grave, impressions)

Показниками сформованості монологічних умінь є кількісні та якісні параметри мовлення. До перших належать темп мовлення (паузи) і обсяг висловлювання. Якісними показниками є: відповідність темі та ситуації спілкування, лінгвістична нормативність, логічність висловлювання, емоційна забарвленість, самостійність висловлювання.

При здійсненні контролю слід виходити з рівнів сформованості навичок і вмінь монологічного мовлення. Наприклад, на репродуктивному рівні оцінюється точність відтворення, темп, емоційна забарвленість, на репродуктивно-продуктивному, крім вищезгаданого, – лінгвістична коректність і обсяг висловлювання, на третьому – логіка побудови висловлювання, вміння почати, розгорнути і закінчити висловлювання, використовуючи різні типи мікромонологів.

Поточний і підсумковий контроль здійснюється у процесі виконання умовно-комунікативних і комунікативних завдань в усній формі.

Відтак, навчаючи усного зв'язного висловлювання (в тому числі й монологу-переконання) викладач іноземної мови повинен працювати над розвитком відповідної для цього психологічної бази.

Перед тим як перейти до вправ безпосередньо навчання усному монологічному висловлюванню повинні бути виконані вправи на розвиток вміння конструювати фрази (імітаційні вправи, групові вправи, трансформаційні вправи, конструктивні вправи, перекладні вправи, питально-відповідні і реплікові вправи і т.д.).

Далі слід приступати до вправ на розвиток навички монологічного мовлення (опис картинок, репродуктивні вправи, ситуативні вправи, дискусивні вправи, композиційні вправи).

Описані форми роботи можна вважати цілком достатніми для цілеспрямованого формування умінь в зв'язковому висловлюванні англійською мовою, оскільки вони охоплюють всі різновиди усного монологу і відображають ті особливості психологічного тла, які лежать в їх основі.

2.3. Модель організації освітнього процесу з навчання англійської професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу студентів другого курсу

Колажування – асоціативне нарощення лексико-семантичного фону ключового поняття-реалії, відсутньої в рідній культурі студентів. Колаж також визначають як засіб мовної і немовної (екстралінгвістичної) наочності, що допомагає в розкритті сигніфікативного, денотативного і культурно-країнознавчого значення поняття, відсутнього в рідній мові студентів, в формі плаката з написами, картинками, таблицями або схемами, розташованими

навколо цього поняття за годинниковою стрілкою. Колаж можна використовувати в процесі формування та вдосконалення говоріння, лексичних та граматичних навичок і умінь.

За визначенням Н. Грачової колажування – процес, що складається, по-перше, з відбору мовної та екстралінгвістичної наочності, розкриває всі значення поняття, по-друге, з розподілу відібраних матеріалів у колажі, по-третє з навчальної роботи з колажем [12, с. 28].

Як вважає М. Нефьодова мовна наочність може бути представлена в колажі у вигляді демонстрації «комунікативно-сислової функції мовного явища в мові» [Нефьодова 1993: 6], виписаними реченнями з текстів, що пояснюють зображене, які є зразком і опорою говоріння; демонстрацією мовних явищ в ізольованому вигляді (окремих слів, звуків, складів, букв).

На картинах можуть бути написані слова, неправильно вимовлені студентами або ті, які погано запам'ятовуються. Додатково можна виділити фломастером іншого кольору або підкреслити букви в написаному слові або звуки в транскрипції; колаж може містити мовну наочність у вигляді таблиць, схем, що пояснюють лексичні, граматичні, стилістичні явища і культурно-країнознавчих поняття.

Колаж належить і до немовних наочностей. У ньому можуть бути використані картини, реальні фотографії, малюнки, вирізки з газет, журналів. При складанні колажів на уроці можуть знадобитися такі матеріали: папір для основи, ножиці, клей, фломастери, ілюстрації, картинки різнопланового змісту: з фігурами і особами, казковими героями і зі звичайними людьми, життєвими історіями та ілюстраціями до них, зображенням природи, ділового життя людей.

Головним в колажі є не акуратність виконання, а можливість висловити свій погляд, свої ідеї, думки і своє розуміння теми. І навіть ті студенти, які взялися виконувати завдання зі складання колажу з небажанням, поступово

починають захоплюватися процесом і отримувати від нього задоволення. Колажування, як і будь-яка візуальна методика, дає можливість розкрити потенційні можливості студента, спирається на позитивні емоційні переживання, пов'язані з творчим процесом.

Крім того, при виготовленні колажу не виникає напруги, пов'язаної з відсутністю у студента художніх здібностей, ця техніка дозволяє кожному отримати успішний результат і сформуванню позитивну установку на подальшу творчу діяльність, висловити своє ставлення до заданої теми, свої думки, свої погляди, своє розуміння теми, підвищити самооцінку і розвинути художні здібності, проявити унікальність і оригінальність особистості кожного студента.

За участі аналізаторів колаж відносять до зорової наочності (у час його вивчення), і до візуально-мовленнево-моторного (під час озвучування колажу). Колаж прийнятний для навчання всіх видів мовної діяльності, але активно використовується для розвитку навичок говоріння.

В процесі вдосконалення навичок говоріння у студентів використовуються такі види колажів (за класифікацією Б. Мюллера):

Колаж типу А. «Проста сонячна система». Ключове поняття-ядро знаходиться в центрі колажу, від нього розходяться промені із сателітною інформацією.

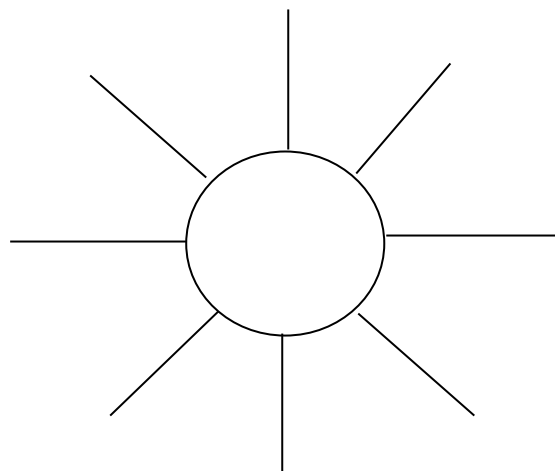

Рис. 2.1. Колаж типу А. «Проста сонячна система»

Колаж типу В. «Білі плями». У цьому колажі є вільні порожні місця, студентам необхідно визначити, яким саме відомостям відводиться вільне місце.

Колаж типу С. «Сліпе ядро». Студенти визначають ядерне поняття після знайомства з усім фоном колажу [63, с. 2].

Використання прийому колажу відповідає цілям формування у студентів уявлень про тісний зв'язок всіх аспектів висловлювання і вказівки всіх орієнтирів для здійснення мовних дій, що допомагає об'єднати різні за характером зорові опори (графічні, вербальні, образотворчі) і підкреслити їх спільність завдяки загальному символу.

Перш ніж перейти до опису технології процесу коллажирования, розглянемо терміни: «асоціограма», «блок-асоціограма», «блокколлаж».

Асоціограма – розкриття всіх значень досліджуваної теми за допомогою письмовій мовної наочності.

Блок-асоціограма – план теми, складається як викладачем, так і студентами. Викладач пропонує відібрані ним тексти для вивчення, що відображають «модель культури та країнознавства», з наявного фонду відбираються відповідні аудіо- та відео-записи. Студенти активно беруть участь у обговоренні плану вивчення певної теми, вносять свої пропозиції.

Відмінність блок-асоціограми полягає в тому, що призначення асоціограми визначається розкриттям значень одного будь-якого поняття. Блок-асоціограма характеризується наявністю кількох понять, кожне з яких вимагає додаткового складання асоціограми.

Графічно блок-асоціограма виглядає так:

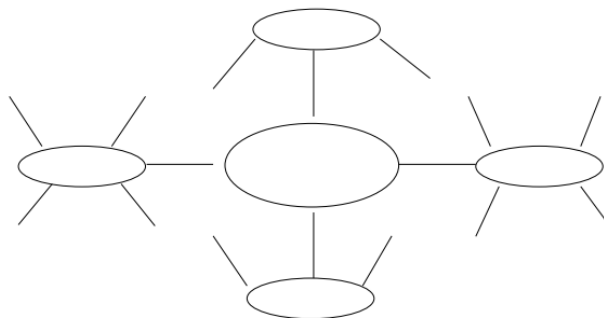

Рис. 2.2. Блок-асоціограма

Як видно в зображенні блок-асоціограми кожне поняття представлено або у вигляді мовної, або немовної наочності. Блокколаж складається і захищається в кінці вивчення теми. Колажі складаються упродовж усієї роботи над темою.

Колаж в навчальному процесі може виконувати різні функції:

- семантизації. Семантизація ключових реалій відбувається шляхом залучення та структурної кодування різномірної фонові інформації, розкриває той чи інший бік ядра і знайомить з тими чи іншими його характеристиками і властивостями. Таким чином, семантизація значення відбувається послідовно в процесі надходження інформації і комплексно.

- організації запам'ятовування за допомогою встановлення зв'язку між наочно-чуттєвим і вербальним форматами дійсності. Структурно-схематична організація колажу допомагає усвідомленому запам'ятовуванню уявлень про ядро колажу за допомогою встановлення зв'язків між його асоціативно-смісловими сателітами.

Сателітна інформація, яка розкриває істотні риси ядерного поняття, розташовується ближче до ядра, трохи далі інформація, що має другорядне значення. При цьому зв'язок фонових знань з ядром та іншими сателітами позначається кольором, стрілками або цифровими позначеннями, представляючи, таким чином, ієрархію, смислову структуру колажу.

А на етапі розвитку мовних дій виділяється додатково створення:

- 1) смислової опори для іншомовного висловлювання і його розуміння;
- 2) стимулу для мовного висловлювання.

Колаж знайомить студентів із різними властивостями ядра, будучи своєрідною смисловою опорою для розуміння його значення в цілому.

Одночасно він є своєрідним планом засвоєння змісту ключової реалії, є стимулом для подальшої мовної діяльності в логічній, схематично заданій послідовності.

Таким чином, колаж – це універсальний засіб освітнього, методико-педагогічного впливу на студентів. Для нього характерні оригінальний зміст і форма. Будучи засобом навчання, колаж відповідає всім вимогам, що пред'являються до нього:

- діє у матеріальній формі, будучи знаряддям праці викладача і студента;
- орієнтований на цілі навчання, виконуючи функцію впровадження у практику комплексу цілей і завдань;
- втілює в структурно-схематичній формі певний обсяг змісту, пов'язаного з ключовим поняттям колажу;
- відповідає сучасним методичним напрямками, ґрунтуючись на найбільш прогресивних методичних принципах (достатність і комунікативна необхідність, навчально-методична доцільність та ін.);
- є кінцевим результатом прийому колажування, його фіксованим відображенням.

Колаж складається так, що його виконання може бути не тільки індивідуальним, але і парним, груповим або навіть фронтальним. Усе залежить цілей, які переслідує викладач. Колаж при необхідності може бути виконаний із застосуванням ТЗН.

Для викладача така форма роботи є ефективним способом перевірки рівня засвоєння студентами теми уроку. У свою чергу для студентів така

форма роботи надає можливість: практичного застосування отриманих на уроці знань, перевірити правильність їх засвоєння, роботи в парі зі своїми одногрупниками, проявити творчість, продемонструвати групі результат своєї праці і т.д.

Висновки до розділу 2

Отже, застосування техніки колажування позитивно впливає на освітній процес студентів. У них з'являється впевненість у тому, про що вони говорять, інтерес до своєї роботи і роботи однокласників, їх мова стає вільнішою, завдяки колажу і критеріям, за якими вони презентують свої роботи, збільшується кількість виразів у мові. Тому завдяки такій техніці можна очікувати збільшення запасу слів (вокабуляра). Студенти розвивають і комунікативні вміння, і творчі здібності, що є важливим чинником викладання іноземних мов.

При використанні технології колажування реалізується компетентнісний підхід, формуються усі види універсальних навчальних дій:

- комунікативні: студенти вчаться працювати в групах і в парах, співпрацювати один з одним для досягнення мети, виступати з презентацією своєї роботи на публіці;
- регулятивні: студенти мають можливість самостійно сформулювати цілі і завдання уроку, планувати і прогнозувати свої навчальні дії, здійснювати оцінку та самоконтроль навчальної діяльності;
- пізнавальні загальнонавчальні: студенти вчаться працювати з текстом, витягувати інформацію з прочитаного і прослуханого тексту, будувати мовне висловлювання;

- пізнавальні логічні: студенти вчаться аналізу, синтезу, порівнянню і класифікації;
- особистісні: в ході уроку підвищується мотивація навчання, бажання продовжувати своє навчання, виховується шанобливе ставлення до країни, що вивчається.

РОЗДІЛ 3. ПРОБНЕ НАВЧАННЯ З ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОНОЛОГУ-ПЕРЕКОНАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КОЛАЖІВ

3.1. Організація пробного навчання

Для вивчення рівня сформованості професійного монологічного мовлення було проведено констатувальний експеримент, в якому взяли участь 30 осіб із двох груп студентів, що навчаються за спеціальністю «Методика середньої освіти. Англійська мова і зарубіжна література».

Мета цього етапу експерименту – з’ясувати рівень сформованості професійного монологічного мовлення у студентів 2 курсу.

На констатувальному етапі експериментального дослідження студентам було запропоновано упродовж 15 хвилин розповісти про переваги і недоліки власної професії. Оцінювання відбувалося за 12-бальною системою.

Результати експериментального дослідження відображені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Результати констатувального експерименту

Група	№ з/п	Прізвище і ім'я студента	Оцінка
СОа18-19	1	Бурдаш Ю.Г.	11
	2	Вовчанська А.Д.	9
	3	Гетюк Я.Р.	7
	4	Діарра А.М.	7
	5	Жиліна Л.Т.	7
	6	Загребіна К.І.	11
	7	Лисак Н.Т.	5
	8	Потькало Т.Ю.	7

	9	Прокопчук Д.Ю.	9
	10	Селіверстова М.Ю.	7
	11	Соломенник Д.Д.	6
	12	Сулимовський А.А.	5
	13	Тимощук І.М.	6

Такі результати свідчать про те, що монологічна англомова компетенція не є достатньо сформованою у студентів групи.

3.2. Хід та інтерпретація результатів пробного навчання

Мета використання прийому коллажування під час навчання іноземної мови полягає в тому, щоб створити умови, при яких студенти:

- самостійно набувають знань, яких їм бракує, різних джерел;
- для вирішення практичних і пізнавальних завдань вчаться користуватися набутими знаннями;
- набувають комунікативних умінь.

Завданням навчання різним видам мовної діяльності і є їх формування. До творчих умінь відносяться: вміння лаконічно висловлювати свою думку, володіти фоновими знаннями, відстоювати свою точку зору, підкріплену аргументами, слухати і чути співрозмовника.

Відтак, потрібна значна підготовка для грамотного використання прийому коллажування, яка здійснюється в цілісній системі навчання в університеті, причому, така підготовча робота рекомендується постійно, систематично.

Якщо при вивченні, будь-якої теми використовувати колаж, необхідно все продумати, розробити, розрахувати; визначити поняття, які слід розкрити за допомогою колажу.

Ми пропонуємо експериментальне дослідження із складання колажу. Робота над складанням колажу зайняла два заняття.

Нами було запропоновано завдання навчаються, яке полягало в складанні колажу на тему «Choosing a career».

Перший етап – вдосконалення навичок говоріння.

Удосконалення навичок говоріння передбачає оволодіння студентом правилами конкретного словотворення і поєднання, а також в його граматичній і стилістичній структурі, смислового сприйняття у тексті. Всі компоненти навички говоріння враховуються наявністю і використанням прийомів навчання, що співвідносять з поставленою метою і характером комунікації; необхідністю іншого співвідношення усвідомлення і тренування (мовних дій і інструкцій); спеціальної цілеспрямованої організації всього процесу.

Структурно перший етап заняття складався із таких завдань:

1. Essential question: How I determine the right career for me?

Investigate: Exploring Career Goals

[Time Required: 15 minutes]

1. Begin by asking students to consider what kind of career they might like to have someday. What do they enjoy doing and how might they make a living in relation to their interests? What kinds of jobs do the people in their lives have, and are the students interested in following similar career paths? Then, ask students to complete the sentence, “My ideal career is... because...” in their notebooks. Invite them to talk with a partner about their dream jobs. Explain that each pair will share his or her partner’s ideal career with the class.

2. Record students' ideal careers, and then ask them to divide themselves into small groups (3–4 students) based on their career interests (e.g., business, education, science, etc.).

3. Ask students to think about what they would need to do in order to get their dream jobs (e.g. a college degree or specific work experiences), and then have the groups brainstorm a list of possible sources for information on what employers want.

Student Preparation: Understanding Career Choices

[Time Required: 30 minutes]

4. Challenge students to research the ideal career for each member of their small group by searching job openings and descriptions using newspaper ads.

5. Share sample resumes with students, and discuss the basic information, structure and purpose of a resume as a class. Help students see that different jobs may require different information on a resume, and talk about how employers use resumes to evaluate potential candidates for a job. Explain that employers will look at more than resumes; they will often conduct Internet searches, and explore social media pages to observe potential candidates' online interactions. Help students understand that their online presence is equally as important as writing a professional resume.

6. Distribute the activity sheet. Ask students to use their research to create a sample resume for each group member by assessing optimal qualifications, education and skills.

7. Invite volunteers from each group to share their resumes with the class and discuss the similarities and differences between careers. Engage students in a discussion about different job responsibilities, salaries, experience, education and skills. Encourage them to analyze how they can find a career path they love while also maintaining financial security. How can students balance passion and profit?

What advantages or disadvantages does starting a business offer? Do they see entrepreneurship being a part of their career plans? Why or why not?

Challenge: Learning From Self-Starters

[Time Required: 20 minutes]

8. Divide the class in half and ask one group to read the article “Stephen, King of Business” at success.com/article/stephen-king-of-business and the other group to read “Lovin’ It with McDonald’s President Jan Fields” at forbes.com/sites/85broads/2011/06/10/lovin-it-with-mcdonaldspresident-janfields/#21753a4b2394. Then, ask each group to share with the class what its article was about.

9. As a class, discuss the differences in career paths between the people featured in the two articles. What is similar and what is different? Analyze the merits of what it takes to be a self-starter and what it means to be entrepreneurial. For example, what led to King’s and Fields’ success? What skills are needed to be a self-starter? How can students take what they love and shape it into a career?

Reflection

[Time Required: 5 minutes]

Ask students to write in their notebooks about how they can balance profit with passion when choosing their careers. What did they learn from King’s and Fields’ experiences and how does it apply to their own goals? Encourage students to evaluate the qualifications on their sample resumes, explaining how their interests and experiences could turn into future careers.

Після цього переходимо до складання колажу і mind maps.

Другий етап – складання колажу. Процес складання колажу проходив в три етапи. По перше, студенти попередньо орієнтовані на складання певного

колажу на тему «How I determine the right career for me?»; вони ознайомилися з предметним змістом блоку-колажу, далі складається опорний колаж (Схема), який навчаються становлять кожен у своєму зошиті. У схемі виділяється ключове поняття, позначаються заголовки текстів блоку-колажу, відводиться вільне місце для приміток і додаткових записів.

По-друге, проводиться аналітичне вивчення предметного і лінгвістичного змісту текстів блоку колажу. На цьому етапі ми намагалися поступово і послідовно сформувані у кожного студента уявлення про ядерне понятті по мірі знайомства зі змістом екстралінгвістичних і текстових матеріалів блоку-колажу, також відбувалося більш активне встановлення інформаційних, логічних зв'язків між ядром колажу і його змістом.

По-третє, заключне узагальнення вивченого матеріалу, тобто коллажування на продуктивному рівні.

Третій етап – презентація колажу і підведення підсумків. Перед проведенням презентації колажу був визначений план презентації, підготовлені роздаткові матеріали. Крім того, вся попередня інформація була розібрана разом зі студентами.

Презентація колажу «How I determine the right career for me?» проходила у формі коротеньких доповідей із поясненням елементів колажу.

Цілі презентації колажу:

- практична: формувати навичку говоріння на основі використання методу коллажування у студентів;
- загальноосвітня: дати додаткові відомості про культуру країни, що вивчається;
- виховна: прищепити любов до праці, творчості, поваги до країни, що вивчається.

Здебільшого колажі враховували такі позиції, як інтер'єр класу, зовнішній вигляд вчителя, гроші, предмети побуту та розкоші (див. 3.1.)

Рис. 3.1. Фотоколаж

У процесі коментування матеріалу викладач створює навчальні ситуації, залучаючи до спілкування всіх студентів, ставлячи питання:

What do you think? Do you agree?

За кожне доповнення, правильну відповідь студенти отримують додаткові бали до позначки за урок.

Таким чином, виконуються наступні види робіт з колажем:

I. Етап.

1. Знайомство з ключовим поняттям.
2. Аудіювання.
3. Перевірка розуміння сприйняття лінгвокраїнознавчої інформації.
4. Фактична відпрацювання національно-забарвленої лексики.
5. Схематичне відображення співвіднесеності ключового поняття з поняттями-супутниками.
6. Створення умовно-мовних рольових ситуацій.

7. Індивідуальні або загальні домашні завдання.

III. Етап.

1. Створення нових умовно-мовних ситуацій на основі досліджуваного матеріалу.

Для виявлення рівня сформованості навичок говоріння у студентів пропонувався тест, методика проведення якого полягає в тому, що студентам пропонується перелік завдань. Відповіді студентів протоколюються.

Student Activity Sheet

Knowing what to put on a resume can be tricky. The key is to think about the skills, education and experience that are required for your desired job, and to cater your resume to that job. In researching your dream career, what skills, education and experience did you discover are necessary? Use that information to create a “perfect” resume for that job on the next page, relying on the sample resume and information below as a guide.

John Smith jsmith@ucdavis.edu 100 Alvarado Avenue Georgetown, Guyana 592 600.0000
OBJECTIVE A laboratory research internship with ABC Company.
EXPERIENCE Shift Leader, In-N-Out Burger, Davis Street, Georgetown – (10/13 – present)   • Provided outstanding customer service and handled customer complaints • Acted as cashier; recorded and delivered bank deposits • Trained and supervised ten personnel • Maintained inventory count of all products • Ensured proper food sanitation procedures were followed
EDUCATION Bachelor of Science in Biological Sciences – (June 2013) University of Guyana, Guyana Related Course Work: General Chemistry (Lab), Microbiology (Lab), Organic Chemistry (Lab), Zoology (Lab), Biology
SKILLS   • Familiar with buffer preparation, titrations, pipetting, pH meter, and analytical balances • Ability to keep accurate laboratory records • Experience using Microsoft Word, Excel, PowerPoint and Access in both PC and Mac platforms

Contact information allows potential employers to reach you. Just make sure to use a professional email address that includes your name.

The objective succinctly states your career goals and employment focus by articulating a target industry or job category.

The experience section highlights your work history, including specific job titles, start and end dates and a brief description of responsibilities held. If you do not yet have employment experience, volunteer work and internships can be included.

List your education level and degrees obtained beginning with the most recent. Include the name of the school, dates attended and education level completed.

Skills define the talents that make you a desirable candidate for the position. Make sure to align your skill sets to the target job.

Далі студентам було запропоновано ознайомитися із текстами, в яких відомі люди описували свою кар'єру. Після чого, на основі колажів, і за зразком поданих текстів, планується підготовка і виступ із власною мотиваційною доповіддю щодо вибору кар'єрного напрямку.

Тексти для ознайомлення: Текст 1.

Stephen, King of Business

This prolific best-selling author has a few secrets.

Mike Zimmerman

January 10, 2012

Stephen King is, first and foremost, a writer. Everyone has a favorite Stephen King book or story: maybe it's [The Shining](#) or [It](#) or the novella [Rita Hayworth and Shawshank Redemption](#). As readers, we have hundreds of his works to choose from. Now in his 60s, King's still massively prolific—the 1,000-page [11/22/63](#) came out last November and another Dark Tower novel, [The Wind Through the Keyhole](#), arrives this spring.

An interesting fact gets lost in all of that, however. The guy is a terrific businessman who leverages his success to broker creative and unusual deals in an industry not known for its flexibility, speed or inventiveness. The ebook revolution, currently in full swing, has the entire book publishing world scrambling to figure out new business models and how, if possible, to preserve the now-ancient art of printing words on paper. (It's interesting to note that Simon & Schuster, King's publisher, recently reported rising profits due largely to increases in ebook sales. So paper may be quickly becoming as quaint as LPs).

Over the years, King has always been forward-thinking and daring in his dealings with publishers. He experimented with an online-only ebook, [The Plant](#), way back in 2000 when Kindle was but a gleam in Jeff Bezos' hard drive. And 14 years ago, when he left Viking to go to S&S, he structured his deal in an unheard-of way, ditching the big advance for a smaller one, but splitting the profits 50/50.

Another bold move, according to The Wall Street Journal, was orchestrated by King's then-agent Kirby McCauley: Instead of a publisher licensing rights to King's books for a period lasting up until 70 years beyond the author's death (the usual publishing boilerplate, assuming the books stay in print), King leases his books to the publisher for a period of 15 years. This approach guarantees one very important thing: His publisher is supremely motivated to sell as many of his books as possible, more so than with an author in a traditional deal. If his books are mishandled, he'll take them elsewhere soon enough.

King uses his success to guarantee further success. That sounds obvious, but how many creative types are that business savvy? Artists starve not because they aren't talented but because they often have no idea how to make money.

The lesson for all of us, no matter what fields we toil in? It's not just about thinking outside a given box. That's easy. But how often do we actually implement the interesting thoughts or risky ideas we have? How much do we leverage our success to motivate folks to take a gamble with us? And most important, do we know our industry well enough to know when one of those ideas could generate cash? After all, Stephen King, the writer, doesn't get to make any of these deals if he isn't Stephen King, the brand.

Текст 2.

Lovin' It with McDonald's President Jan Fields

This is part of a "Women We Love" series by Emily Bennington.

Jan Fields calls herself a mother, a grandmother and a wife. And, of course, president of [McDonald's USA](#), where she's responsible for the bottom line results of more than 14,000 restaurants across the country.

Indeed, the woman who started out on fries in 1978 (not kidding), rose to sit in the office once occupied by McDonald's legendary founder, Ray Kroc himself. It's an extraordinary path to success and, while it would be corny to say "We're lovin' it", we totally are.

Below, Fields discusses her own struggles with work-life balance, the importance of taking "smart" risks and why overnight success rarely happens overnight.

You started your career with McDonald's as a crew member to help pay for college. Now look where you are. What has been your toughest challenge on the road to the top?

Balancing work and life, which I'm sure many women can relate to. I have a daughter who is grown now, but for much of her childhood I was juggling raising her and growing my career.

Over the years I learned that you can have it all – just not at the same time. I passed on some career-advancing opportunities while she was in high school so that she could complete all four years in one place -- and I don't regret a minute of it. You have to make one thing a priority and achieve balance that way, rather than trying to do everything all at once.

We all have a finite amount of energy and time to give, and must figure out the best way to have an impact on the things that matter to us most – and it's OK that each one of us will do it differently.

You and McDonald's, a 2011 Catalyst Award winner, take a personal interest in the advancement of women. Any advice for other emerging leaders trying to make their mark in a corporate environment?

Remember that your reputation is everything. You build your personal brand through everything you do, whether big actions or small decisions, and that brand will stay with you throughout your career. So choose to build it positively by dressing appropriately, taking the high road in office politics, supporting the development of others, volunteering for projects and adding value wherever you can.

What is the best lesson you've ever learned from a professional mentor?

I learned to take smart risks. A number of years ago, I was approached about applying for a job that would be a major promotion, but told my boss and mentor that I didn't think I was ready for it. He disagreed but respected my decision. A few days after our conversation, I called him to find out who had applied and when I heard the list, I said, "I'm more qualified than all of those people!" And he told me that he knew that, which was why he'd talked to me first.

Needless to say, I wound up applying for the job and got the promotion. But in the process, I learned an important lesson about not being your own obstacle because you're afraid to take a risk. The irony is that the job was one of the best I've had over my career.

If you could go back and give your 20-year-old self one piece of advice, what would it be?

Have patience — you're building the foundation for a lifelong career. I would tell myself that the skills and lessons I was learning at that time would be invaluable in the future. I didn't realize that was what I was doing and simply wanted to hurry it all up. I know now that it's like building a house: the stronger the foundation, the higher you can go.

Emily Bennington is co-author of *Effective Immediately: How to Fit In, Stand Out, and Move Up at Your First Real Job* (Ten Speed Press, 2010). She is a frequent speaker to students and organizations on the topic of career success and founder of *Professional Studio 365*, which provides onboarding programs for new grads and their employers. Emily is also a contributing writer for *Monster.com* and a featured blogger for *The Huffington Post*. She can be reached at emily@professionalstudio365.com or on Twitter [@EmilyBennington](https://twitter.com/EmilyBennington).

Протягом формуючого експерименту нами були проведені навчальні уроки із застосуванням прийому коллажування, які дозволили побачити рівні засвоєння розмовної мови. Для визначення рівнів сформованості навичок монологічного мовлення ми використовували ті ж критерії, що застосовувалися під час констатувального експерименту.

В експериментальній групі заняття проводилися із застосуванням прийому коллажування, який не тільки викликає інтерес і підтримує мотивацію вивчення іноземної мови, а й сприяє закріпленню навички монологічного мовлення, а також активізує навчальну та творчу діяльність студентів. У контрольній групі на заняттях прийом коллажування не застосовувався, заняття проводилися відповідно до шкільної програми.

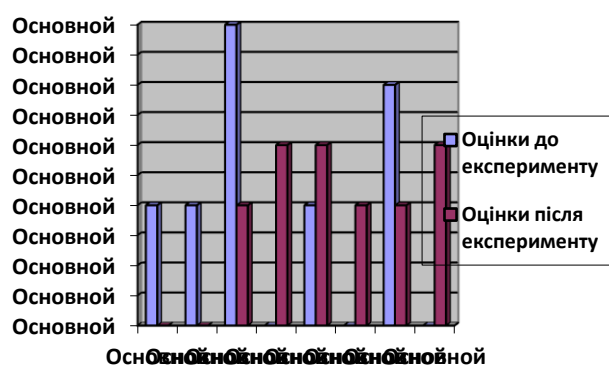
По завершенні формуючого експерименту, після проведення другого контрольного тесту, ми виявили рівні сформованості навичок професійного монологічного мовлення у студентів у експериментальній групі.

На контрольному етапі експерименту студенти повинні були на підготувати усну доповідь про власну професію. Тривалість доповіді 15 хв. Результати виконання контрольного завдання представлені у Таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. Результати контрольного експерименту у експериментальній групі

Група	№ з/п	Прізвище і ім'я студента	Оцінка до експерименту	Оцінка після контрольного експерименту
СОа18-19	1	Бурдаш Ю.Г.	11	12
	2	Вовчанська А.Д.	9	10
	3	Гетюк Я.Р.	7	7
	4	Діарра А.М.	7	9
	5	Жиліна Л.Т.	7	7
	6	Загребіна К.І.	11	11
	7	Лисак Н.Т.	5	8
	8	Потькало Т.Ю.	7	8
	9	Прокопчук Д.Ю.	9	12
	10	Селіверстова М.Ю.	7	10
	11	Соломенник Д.Д.	6	9
	12	Сулимовський А.А.	5	9
	13	Тимощук І.М.	6	8

Порівняння результатів у групі до проведення експерименту і після відображені на діаграмі 3.1.

Діаграма 3.1. Результати оцінювання монологічного мовлення до проведення експерименту і після в експериментальній групі

Ми бачимо, що результати оцінювання професійного монологічного мовлення у експериментальній групі змінилися в бік покращення.

Відтак, можемо говорити про те, що метод колажування при навчанні професійному монологічному мовленню є ефективним, а тому може застосовуватися як один із методів навчання монологічному професійному мовленню.

3.3. Методичні рекомендації щодо навчання англomовного професійно орієнтованого монологу-переконання студентів другого курсу

Для підвищення рівня якості освіти, ефективного впровадження Державного освітнього стандарту, необхідні адекватні методичні інструменти, що дозволяють здійснювати процес навчання студентів і використання ними функціональних умінь різного плану. У цій ситуації можна використовувати проектування і моделювання досліджуваних на навчальних заняттях процесів, явищ, об'єктів за допомогою колажування. Цей вид навчальної діяльності може створювати навчальну ситуацію як дидактичну одиницю заняття і вирішувати проблему формування метапредметних універсальних навчальних дій.

«Колажування – це спосіб побудови будь-яких повідомлень (знаків, текстів і т.п.) культури, який полягає в поєднанні частин шляхом комбінування в єдине ціле; отримання якісно нового інформаційного продукту» [3, с. 95].

Наочність у вигляді колажу дозволяє педагогу візуально надати оформлену інформацію. Вона включає в себе предметну, словесну і модельну

наочність. Але і самі студенти можуть стати авторами тематичних колажів, які зручно використовувати на етапах засвоєння нових знань, поступово збираючи колаж;

- на етапі узагальнення навчального матеріалу;
- при систематизації отриманих знань, виконуючи творчі проекти і завдання.

Для нього характерна оригінальна форма і зміст.

«Колажування, як і будь-яка візуальна методика, дає можливість розкрити потенційні можливості дитини, спирається на позитивні емоційні переживання, пов'язані з процесом творчості. Колажування дозволяє визначити існуючий на конкретний момент психологічний стан студента, виявити актуальний зміст його самосвідомості, його особистісні переживання» [1].

За твердженням М. Нефьодовою, колаж є «універсальним засобом методикопедагогічного, освітнього впливу на студентів, оскільки він:

- діє в матеріальній формі, будучи знаряддям праці студента і викладача і, тим самим, створює позитивну мотивацію навчальної діяльності;
- орієнтований на цілі навчання, виконуючи функцію впровадження комплексу цілей і завдань в практику;
- відповідає сучасним методичним напрямкам, ґрунтуючись на найбільш прогресивних індивідуально-методичних принципах (комунікативна необхідність і достатність, навчально-методична доцільність, тематико-ситуативна співвіднесеність);
- є кінцевим результатом прийому колажування, його фіксованим відображенням» [2, с.7].

Колажування – універсальний і багатоступінчастий процес, який передбачає:

- відбір матеріалів образотворчого, звукового і текстового ряду за принципом асоціативного нарощення навколо ключового поняття;
- організацію відібраних матеріалів в блок-колаж, навчальний параграф, що складається залежно від усієї ієрархії цілей і завдань: завдань уроку і окремих його ланок, комплексу завдань і вправ до них;
- безпосередню навчальну роботу з вивчення предметних і лінгвістичних матеріалів блока коллажу з метою формування адекватного уявлення про ключові поняття, ядро блока коллажу.

Висновки до розділу 3

Використання прийому коллажування при вивченні розмовних тем:

- стимулює пізнавальні інтереси студентів;
- привертає їхню увагу;
- активізує мовленнєво-мисленнєву діяльність;
- створює позитивну мотивацію;
- сприяє накопиченню досвіду побудови логічних опор;
- створює передумову для розвитку абстрактного мислення, а також навичок самостійної роботи.

Це знайшло практичне підтвердження. В ході проведення нами дослідно-експериментальної роботи щодо вдосконалення навичок професійного монологічного мовлення у студентів, використовуючи прийом коллажування, нам вдалося встановити, що метод колажу викликає інтерес у студентів, поживляє їхню діяльність, а також дає можливість розвивати професійну монологічну компетенцію у студентів.

Проведений експеримент засвідчив значний ріст якості професійної монологічної компетенції у студентів другого року навчання філологічного відділення.

Таким чином, можна зробити висновок, що виконана нами робота із вдосконалення навичок говоріння у студентів другого року навчання через використання прийому колажування підвищила в студентів рівень розмовної мови. Використання цього прийому допомагає у вдосконаленні навичок професійного монологічного мовлення.

ВИСНОВКИ

Вивчення науково-методичної літератури з проблеми використання прийому колажування у навчанні іноземної мови студентів другого року навчання дозволило визначити роль і можливості використання колажу для стимулювання іншомовного монологічного мовлення. І. Зимня, М. Дьяченко, Л. Кандибовіч, М. Нефьодова дотримуються думки про те, що колаж є яскравим засобом створення мотивації до вивчення англійської мови, а колажування розвиває увагу, творче мислення студентів, дозволяє урізноманітнити форми навчання, стимулює мовне спілкування, створює ефект присутності в ситуації міжкультурного спілкування.

Очевидно, що колажування вимагає досить багато часу для пошуку необхідної наочності, але витрачений час окуповлюється можливістю формування культурно-країнознавчої компетенції, високою зацікавленістю студентів у навчанні. Таким чином, сутність колажу полягає в тому, що він є засобом стимулювання іншомовного монологічного мовлення студентів, а колажування сприяє розширенню обсягу засвоюваного на уроках матеріалу, підвищує якість навчання студентів іноземної мови.

Узагальнивши досвід вітчизняних і зарубіжних педагогів у використанні колажу на уроках іноземної мови, ми визначили види колажу, їх особливості, а також розглянули вимоги до їх розробки. На наш погляд обґрунтованою і більш повною є класифікація колажів Б. Мюллера.

Слід зазначити, що на різних етапах навчання чужомовному монологічному (професійному) мовленню студентів другого року навчання рекомендується використовувати різні види колажу.

У дослідженні представлена технологія використання колажу для організації мовленнєвої діяльності студентів на уроках іноземної мови.

На думку провідних методистів, існує шість основних етапів розробки колажу, які полягають в оформленні ідей, підборі автентичного матеріалу, обговоренні цього матеріалу, оформленні колажу, його захисту студентами і оцінці педагога.

Ми виділили етапи оформлення колажу і основні форми роботи з ним на заняттях у ЗВО.

Основоположним розділом процесу коллажування є етап аналітичного вивчення змісту блоку колажу, який сприяє вдосконаленню вмінь говоріння.

Вивчення науково-методичної літератури з проблеми дослідження і знайомство з досвідом роботи педагогів іноземної мови дозволило нам розробити серію завдань для студентів другого року навчання із використанням колажу з метою активізації навчання іншомовному монологічному професійному мовленню студентів.

Перспективою дослідження є апробування серії конспектів занять і розробка рекомендацій щодо ефективного використання колажу на заняттях іноземної мови.

Отримані результати дослідно-експериментальної роботи підтвердили ефективність використаних нами колажу для вдосконалення досвіду говоріння у студентів другого року навчання у процесі використання прийому коллажування.

Студенти експериментальної групи досягли певних успіхів, показавши рівень отриманих знань і підвищення рівня сформованості навички монологічного професійного мовлення.

Крім того, вдосконалення навичок говоріння у студентів другого року навчання в ході використання прийому коллажування сприяє здатності сприймати інформацію з позитивними емоціями, формує у студентів здатність з легкістю запам'ятовувати всілякі мовні кліше і структури, що дозволяє знизити мовний бар'єр у студентів.

Запропонована система щодо вдосконалення навичок говоріння у студентів другого року навчання у ході використання прийому коллажування може бути використана в якості додаткового матеріалу при навчанні студентів.

В дослідженні вирішені всі поставлені завдання:

- проаналізовано теоретичні матеріали;
- конкретизовані поняття «колаж», «коллажування», блок-колаж та ін.;
- виявлено особливості використання колажу в процесі навчання іноземної мови;
- здійснено підбір завдань з використанням прийому коллажування.

В ході дослідження ми прийшли до висновку, що використання колажу на занятті англійської мови:

- полегшує процес семантизації значення ядерного поняття;
- організовує запам'ятовування за допомогою встановлення зв'язку між наочно-чуттєвим і вербальним чином дійсності;
- створює смислові опори для іншомовного висловлювання і розуміння його на етапі розвитку мовних дій; створює стимул для мовного висловлювання.

Використання пропонованого прийому в навчальній діяльності, як нам здається, допомагає розвитку здібностей аналітичного мислення, створенню на занятті атмосфери творчості, викликає образне бачення дійсності.

Розроблена технологія щодо вдосконалення навичок говоріння у студентів другого курсу в ході використання прийому коллажування принесла позитивні результати, оскільки вона дійсно сприяє засвоєнню і вдосконаленню навичок монологічного професійного мовлення.

РЕЗЮМЕ

Актуальність дослідження визначається необхідністю детального вивчення особливостей використання технології колажування, виявлення ефективності застосування цієї технології при навчанні монологічному мовленню з англійської мови, рішення проблеми пошуку методичних прийомів застосування колажу в навчанні студентів.

Мета роботи – створення методики навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажування.

Об'єктом дослідження є процес навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованого монологу-переконання.

Предметом дослідження є методика навчання студентів другого курсу англійської професійно орієнтованого монологу-переконання з використанням колажу.

Новизна дослідження полягає у зборі та систематизації існуючих актуальних відомостей про особливості використання технології колажування у навчанні англійської мови, у розробці автентичних завдань з використанням колажів для роботи зі студентами. Новизна дослідження простежується також у введенні нової термінології у галузі колажування.

Структура роботи відображає поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Вона складається зі вступу, в якому визначається мета, предмет і об'єкт дослідження, а також актуальність, наукова новизна, теоретична і практична значущість цієї роботи.

SUMMARY

The relevance of the study is determined by the need for detailed study of the features of the use of collage technology, identifying the effectiveness of this technology in teaching monologue speech in English, solving the problem of finding methods of using collage in teaching students.

The purpose of the work is to create a method of teaching future English teachers a professionally oriented monologue-persuasion with the use of collage.

The object of research is the process of teaching future English teachers a professionally oriented monologue-persuasion.

The subject of the research is the method of teaching second-year students of English-speaking professionally oriented monologue-persuasion with using collages.

The novelty of the study is to collect and systematize existing relevant information about the features of the use of collage technology in teaching English, in the development of authentic tasks using collages to work with students. The novelty of the study can also be traced in the introduction of new terminology in the field of collage.

The structure of the work reflects the goals and objectives set before the study. It consists of an introduction, which defines the purpose, subject and object of research, as well as the relevance, scientific novelty, theoretical and practical significance of this work.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акмалдінова О.М. Лінгвосоціокультурний аспект навчання іноземним мовам. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.* К., 2010. Вип. 61. С. 78–83.
2. Алтухова М.К. Деятельностная технология на уроке иностранного языка. *Традиции и инновации в методике обучения иностранному языку.* СПб., 2007. С. 153-161.
3. Андреева Г.М. Социальная психология. М., 1999. 375 с.
4. Андреева Г., Яноушек Я. Общение и оптимизация совместной деятельности. М., 2006. 256 с.
5. Архипова С., Кушнірик Н. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки: збірник наукових праць.* Вип. 2. Полтава, 2009. С. 41–48.
6. Барбакова Е.В. Методическое понятие опоры в обучении иностранным языкам. *Вестник Бурятского государственного университета.* 2009. №15. С. 12 –125.
7. Беспалова М.С., Бугакова О.Е. Техника коллажирования как способ развития умений монологической речи на уроках английского языка. *Новые технологии в обучении иностранным языкам : сборник статей региональной научно-практической студенческой конференции.* Омск, 2012. С. 17–21.
8. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: навчальний посібник. К., 2006. 200 с.
9. Бобильова О. А. Комунікативний метод як метод активізації творчих можливостей особистості. *Англійська мова та література.* 2005. № 26. С. 2-4.

10. Бубнова О.Н. Обучение монологической речи на уроках немецкого языка. *Иностранные языки в школе*. 2009. № 2. С. 23-25.
11. Бухбиндер В.А. Методика обучения немецкому языку в средней школе. Киев, 1984. 200 с.
12. Векслер А.К. Коллаж в системе профессиональной подготовки художника-педагога: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. педагог. наук : спец. 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (изобразительное и декоративно-прикладное искусство, уровень общего и профессионального образования). 2011. 25 с.
13. Вербицкая М.В., Махмурян К.С. Методические рекомендации по оцениванию выполнения заданий устной части ЕГЭ. Английский язык. *Методические материалы для председателей и членов региональных предметных комиссий по проверке выполнения заданий с развернутым ответом экзаменационных работ ЕГЭ 2016 года*. М., 2016. 98 с.
14. Вєтохов О. Важлива складова комунікативної спрямованості. *Іноземні мови в навчальних їх закладах*. 2004. № 4. С. 76-84.
15. Выготский Л.С. Мышление и речь. Собрание сочинений: В 6-ти т. Т.2. М., 1982. С. 264–269.
16. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений. 3-е изд., стер. М., 2006. 336 с.
17. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителя. М., 2003. 192 с.
18. Гез Н.И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. М., 1982. С. 252.
19. Голтвяниця Н.Ю. Лінгвосоціопрагматичний аспект звертання у віртуальному спілкуванні (на матеріалі французьких Інтернет-форумів). *Нова філологія*. 2011. № 46. С. 100–105.

20. Граудина Л. К., Ширяев Е. Н. Культура русской речи: Учебник для вузов. М., 1999. 560 с.
21. Драгальчук В., Дубравська Н.М. Розвиток пізнавально-творчих здібностей у дошкільному віці. *Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць*. 2014. С. 255–258.
22. Дуплійчук О.М., Калініна Л.В. Розвиток творчих здібностей студентів старшої школи засобом соціокультурного колажування. *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання іноземних мов*. 2010. С. 182–184.
23. Дуплійчук О. М. Технологія соціокультурного колажування як засіб активізації творчої діяльності старшокласників на уроках іноземної мови. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
24. Житник Б. О. Методичний порадник. Форми і методи навчання. Х., 2005. 128 с.
25. Жураковская В.М. Технология обучения: история и современность. *Известия Волгоградского государственного Педагогического Университета*. 2007. № 4. С. 29–37.
26. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке : пособие для учителей средней школы. М., 1987. 160 с.
27. Илющенко Т.В. Специфические черты учебной дискурсивной практики. URL: <http://www.frgf.utmn.ru/mag/21/39>.
28. Коломійцева Т. Н. Збірка навчальних ігор на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*. 2005. № 27. С. 17-20.
29. Комар О. В. Викладання за інтерактивними технологіями. *Рідна школа*. № 5. С. 23–25.

30. Конышева А.В. Современные методы обучения английскому языку. Мн., 2004. 176 с.
31. Мальцева О.В. Метод коллажа как технология и средство формирования творческих способностей младших школьников. *Социальная сеть работников образования*. URL: <http://m.nportal.ru/nachalnaya-shkola/matematika/2016/11/26/metod-kollazha-kak-tehnologiya-i-sredstvo-formirovaniya>
32. Мережко Ю. Інтерактивні методи та прийоми навчання на позакласних заняттях співом. *Учитель музичного мистецтва*. 2014. №4. С. 4-11.
33. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. К., 2002. 328 с.
34. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред С. Ю. Ніколаєвої. К., 2013. 590 с.
35. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. К., 2010. 200 с.
36. Нефедова М. А. Колаж и коллажирование в учебном процессе. *Иностранные языки в школе*. 1993. №2. С.17-22.
37. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навчальний посібник. К., 2008. 285 с.
38. Обдалова О.А. Иноязычное образование в XXI веке в контексте социокультурных и педагогических инноваций. Томск, 2014. 180 с.
39. Образцов П.И. Технология обучения: современная интерпретация в профессиональной педагогике. *Ученые записки орловского государственного университета*. Серия: гуманитарные и социальные науки. 2016. № 4(73). С. 311–315.

40. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред О. М. Пехоти. К., 2002. 252 с.
41. Пассов Е.И., Кузовлева Н.Е. Урок иностранного языка. М., 2010. 640 с.
42. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 144 с
43. Практикум з методики викладання англійської мови мов у середніх навчальних закладах: Посібник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. К., 2004. 360 с.
44. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за редакцією Ніколаєвої С.Ю. К., 2016. 402 с.
45. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: навчальний посібник. К., 2005. 208 с.
46. Рыжкина И.Б. Коллаж как средство формирования субъекта диалога культур. *Перспективы Науки и Образования*. 2014. № 6(12). С. 91-98.
47. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. Х., 2008. 88 с.
48. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие. М., 1998. 256 с.
49. Смирнов С.А., Котов Ч.Б., Шиянов Е.Н., Бабаева Т.И. [и др.] Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: учеб. пособие для студ. сред. пед. заведений; 2-е изд., М.: Академия, 1999. 544 с.
50. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посіб. К., 2006. 247 с.
51. Формування та розвиток майбутнього фахівця: теорія і практика: міжвузівська науково-практична конференція студентів та молодих вчених, м. Житомир, 2010 р. / О.М. Дуплійчук, В.О. Калінін. Житомир, 2010. С. 155–158.

52. Шамов А.Н. Методика преподавания иностранных языков: общий курс: учеб. пособие. М., 2008. 380 с.
53. Щукин А.Н. Современные интенсивные методы и технологии обучения иностранным языкам: Учебное пособие. М., 2008. 188 с.
54. Юревич А.В. Психология и методология. М., 2012. 312 с.
55. Яцюк Г.В. Особливості комунікативної ситуації у телевізійному жанрі ток-шоу (на матеріалі сучасної англійської мови). *Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія*. 2005. № 39. С. 30–32.
56. Ясюкова Л.А. Методика определения готовности к школе: Прогноз и профилактика проблем обучения в начальной школе. СПб., 2006. 204 с.
57. Bradbury A. Successful Presentation Skills. London, 1995. P. 81.
58. Comfort J. Effective Presentations. Oxford, 1995. 128 p.
59. Davis S. F. Additional data on academic dishonesty and a proposal for remediation. *Teaching of Psychology*. № 22. 1995. P. 119-121.
60. Ellis N. Rules and instances in foreign language learning: Interactions of implicit and explicit knowledge. *European Journal of Cognition Psychology*. 1993. 5(3). Pp. 289-318.
61. Graat J. F. M. How to Give a Great Presentation. 2007. URL: www.pc.maricopa.edu/data/GlobalFiles/file/learning
62. Hall C.S., Lindsey G. Theories of Personality. K., 2005. 356 p.
63. Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind. New York, 2004. 279 p.
64. Kellman St.G. Switching languages: translingual authors reflect on their craft. London, 2011. 80 p.
65. Linvingstone C. Role piay in language learning. M., 1999. 422 p.
66. Lucas S. The Art of Public Speaking. N. Y., 2004. 263 p.

67. Martinez D. *Technical Writing: A Comprehensive Resource for 166 Technical Writers at all Levels*. New York, 2011. 657 p.
68. Mueller B.D. Begriffedes und Bilder. Bedeutungs collagen zur Landeskunde. *Zeitsprache. Deutsch*. 2008. №2.
69. Rivers W.M. *Teaching foreign language skills*. Chicago, 1981. 287 p.
70. Sabatelli R.M. Cognitive style and relationship quality in married dyads. *Journal of Personality*. 2008. V. 51 (2). P. 192-201.
71. Sdorow L.M. *Psychology*. Oxford, 2003. 812 p.